
MEDYA
DENETİMİ
Noam Chomsky

Noam Chomsky _ Medya Denetimi
NOAM CHOMSKY
Noam Chomsky, dünyaca ünlü bir siyasi aktivist ve yazar kimliğinin yanı sıra 1955 yılından beri eğitim vermekte olduğu Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde dilbilim profesörüdür. Chomsky daha çok dilbilim, felsefe ve siyaset bilimi konularında yazmış ve ders vermiştir. En son kitabı 9-11 uluslararası listelerde en çok satanlar arasındadır. Diğer çalışmaları arasında şunlar yer almaktadır: Yeni Dünya Düzeninde Yalanlar ve Gerçekler, Dünya Düzeni: Yeniler Eskiler; (E.S. Herman'la ortak çalışması) Deterring Democ-racy; Year 501: The Continues; Halkın Sırtından Kazanç; The New Military Humanism; The Nevv Horizons in the Study ofLanguage and Mind; Rogue States ve Batı'nın Yeni Standartları. Chomsky'nin daha büyük bir demokrasi için verdiği uğraşlar, dünya çapında gerçekleşen barış ve sosyal adalet hareketleriyle kutlanıyor.
NOAM CHOMSKY
Medya Denetimi
Türkçesi:
Elif Baki
Siyaset 32
Noam Chomsky - MEDYA DENETİMİ
Kitabın Özgün Adı:
Media Control: The Spectacular Achievements of Propaganda Seven Stories Press, New York, 2002
Kapak tasarım: Utku Lomlu
İngilizce'den çeviren: Elif Baki
Dizgi: Bahar Kuru
© 1991, 1997, 2002 by Noam Chomsky
© 2004; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.
1. Basım: Haziran 2005 2. Basım: Şubat 2008

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Tel: (0212) 674 97 23 .
Faks: (0212) 674 97 29
EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0 212) 513 34 20-21 Faks: (0 212) 512 33 76
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (0 212) 511 53 03 Faks: (0 212) 519 33 00
e-posta: everest@alfakitap.com
www.everestyayinlari.com
Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.
Tarayan: Gökhan Aydıner
İçindekiler
Propagandanın Erken Dönem Tarihi 1 Seyirci Demokrasisi 3
Halkla İlişkiler 8 Mühendislik Düşüncesi 13 Gerçek Gibi Gösterme 17
Muhalif Kültür 19
. Düşmanların Geçit Töreni 22
Algıda Seçicilik 25
Körfez Savaşı 30
Marslı Gazeteci 39
Günümüz siyasetinde medyanın rolü bizi, nasıl bir dünyada, nasıl bir toplumda yaşamayı arzuladığımızı ve özellikle de bunun ne tür bir demokrasi anlayışına uygun demokratik bir toplum olmasını istediğimizi sorgulamaya iter. iki farklı demokrasi anlayışının karşıtlıklarını göstererek başlamak istiyorum. Bu demokrasi anlayışlarından birine göre, demokratik toplum, halkın kendisini

ilgilendiren konuların yönetiminde gerçek anlamda söz hakkına sahip olduğu bir bütündür; bu toplumda bilgi edinme yolları serbest ve açıktır. Sözlüğü açıp demokrasinin anlamına bakarsanız bunun gibi bir tanımla karşılaşırsınız. Bunun alternatifi olan demokrasi anlayışına göre de halk, yönetimden tamamen men edilmiştir; bilgi sıkı sıkıya ve kati suret-
le kontrol altında tutulur. Böyle bir demokrasi anlayışı tuhaf gelebilir fakat bunun, yürürlükte olan hâkim demokrasi anlayışı olduğunu kavramak önemlidir. Aslında, sadece uygulamada değil teoride de durum uzun zamandır böyle. 17. yüzyıl İngiltere'sinin erken dönem modern-demokratik devrimlerine kadar uzanan uzun bir tarih, bu bakış açısını anlatmaya fazlasıyla yeter. Konuya, modern dönemden kopmadan, bu tür bir demokrasi kavramının nasıl geliştiği, bunun yanı sıra medya ve yanlış bilgi sorununun, neden ve nasıl bu bağlamın içine dahil olduğu üstüne birkaç söz söyleyerek devam edeceğim.

Noam Chomsky

MEDYA DENETİMİ

Propagandanın Olağanüstü Başarıları

PROPAGANDANIN ERKEN DÖNEM TARİHİ

Modern devletin ilk propaganda operasyonuyla başlayalım. Woodrow Wilson hükümeti zamanıydı. Woodrow Wilson, Birinci Dünya Savaşı'nın tam ortasında, 1916 yılında "Peace Without Victory" (Zafersiz Barış) sloganıyla başkan seçilmişti. Son derece pasifist olan halk, bir Avrupa savaşına dahil olmak için hiçbir neden göremiyordu. Aslında savaşa çoktan imza atan Wilson yönetimi, bu konuda bir şeyler yapmak zorundaydı. Hükümetin "Creel Komisyonu" adıyla kurduğu bir propaganda komisyonu, altı ay içinde etkisini göstererek o barışçıl halkı, histerik bir savaş çığırtkanı haline dönüştürdü ve Alman olan her şeyi yakıp yıkmak, tüm Almanları lime lime etmek, savaşa gidip dünyayı kurtarmak isteyen insanlar yaratmayı başardı. Bu esaslı bir başarıydı ve ardı
sıra gelen başarılara da önayak oldu. Tam bu sıralarda ve savaşın hemen ardından, aynı yöntemler histerik Kızıl Korkusu'nu kışkırtmak için kullanıldığında ise sendikal birliklerin tahribi ve siyasi düşünce ile basın özgürlüğü gibi tehlikeli sorunların saf dışı bırakılmasında oldukça büyük başarı sağlanmıştı. Bu işi organize eden ve işin başını çeken o çok büyük güç, aslında medyadan ve iş dünyasındaki büyük şirketlerden gelen yoğun destekti ve tam anlamıyla bir başarıydı.

Wilson'ın savaşına etkin bir şekilde ve hevesle katılanların arasında, John Dewey çevresinden olan ve şovenist fanatizmin ortaya çıkmasını sağlama yoluyla "gönülsüz" halkı dehşete düşürerek nasıl savaşa sürüklediklerini, o döneme ait kişisel yazılarında gururla anlatıp bundan "toplumun daha zeki insanları" oldukları sonucunu çıkartan ilerici aydınlar da vardı. Saldırı yöntemlerinin kullanım alanı oldukça genişti. Örneğin, Alman askerlerinin zulmü, kolları koparılmış Belçikalı bebekler ve hâlâ tarih kitaplarında okuduğumuz türlü türlü vahşet üretimi... Bunların çoğu, o dönemin gizli müzakerelerinde "dünyanın düşüncesini yönetme"yi vaat eden İngiliz Propaganda Bakanlığı tarafından icat edildi. Ancak bundan da önemlisi, o zamanlar barış yanlısı ülkeyi bir savaş zamanı histeriğine dönüştürüp yoldan çıkartan propagandayı yaygınlaştırabilecek daha zeki Amerikan toplumu bireylerinin düşüncesini kontrol etmek istemeleriydi. İşe yaradı; hem de çok. Ve bir ders verdi: Devlet propagandası, eğitimli sınıflar tarafından desteklendiği ve herhangi bir dönekliğe izin verilmediği takdirde, büyük bir etki yaratabilir. Hitler ve daha birçoğundan alınan bu ders, günümüze dek izlenmiştir.

SEYİRCİ DEMOKRASİSİ

Bu başarılardan etkilenen bir diğer grup ise liberal demokrat kuramcıları ve medyanın önde gelen şahsiyetlerini kapsıyordu. Örneğin, liberal demokrasinin önde gelen kuramcısı ve iç/dış politika eleştirmeni olan, Amerikalı gazetecilerin duayeni Walter Lippmann bunlardan biriydi. Yazılarına bir göz atarsanız "Liberal Demokrat Düşüncenin ilerlemeci Kuramı" gibi altbaşlıklara rastlarsınız. Lippmann, bu propaganda komisyonlarına dahil edilenlerden biriydi ve bu komisyonların başarılarının farkındaydı. "Demokrasi sanatında devrim" olarak tanımladığı şeyin "rıza üretimi" için, yani propagandanın yeni yöntemlerini uygulayarak halkın istemediği bir şeyi halka kabul ettirmek için

kullanılabileceğini savunuyordu. Bunun sadece iyi bir fikir değil aynı zamanda da
bir gereklilik olduğunu düşünüyordu. Gereklilikti; çünkü "kamuoyunun ortak çıkarları tamamen bir kenara attığını" ve bunun, ancak sorun çözme yetisine sahip "sağduyulu insanlardan" oluşan "seçilmişler sınıfı" tarafından anlaşılıp yürütülebildiğini öne sürüyordu. Bu teori, hepimizi ilgilendiren ortak çıkarları ancak Deweyite'lerin bahsettiği küçük elit, entelektüel bir topluluğun anlayabileceğini ve yine bu çıkarların "halkı bir kenara attığını" iddia ediyor. Bu görüş yüzyıllar öncesine dayanır. Bu aynı zamanda tipik bir Leninist görüştür. Aslında bu, devrimci aydınlardan oluşan öncü bir grubun devlet gücünü ele geçirmelerini, halk devrimlerini devleti ele geçirecek bir güç olarak kullanmalarını, sonra da kendileri için bir gelecek tasarlayamayacak kadar aciz ve ahmak olan aptal kitleleri yönetmelerini öngören Leninist görüşle çok yakın izler taşır. Liberal demokrat kuram ile Marksizm-Leninizm, genel ideolojik varsayımları açısından birbirine çok yakındır. Sanırım bu, insanların yıllar içinde herhangi bir değişim duygusuna kapılmadan bir durumdan diğerine böylesine kolay sapmasının nedenlerinden biridir. Gücün nerede olduğunu tayin etme sorunudur bu yalnızca. Belki de bir halk devrimi olacak ve bu bizi iktidara dahil edecektir, ya da belki bu hiç olmayacak; ancak her durumda da bizler sadece gerçek gücü elinde tutan insanlar için çalışıyor olacağız; iş dünyası için. Fakat yine aynı şeyi yapacağız: Ahmak kitleleri kendileri için akıl edemedikleri bir dünyaya taşıyacağız.

Lippmann bunu, epeyce genişletilmiş bir ilerlemeci demokrasi kuramıyla destekledi. Doğru şekilde işleyen bir demokraside birbirinden farklı sınıflar olduğunu iddia etti. ilk olarak, kamuyu ilgilendiren konularda aktif rol alması gereken yurttaşların sınıfı gelir. Seçilmişler sınıfı işte budur. Politik, ekonomik ve ideolojik sistemlerdeki işleri yürüten, icra eden, kararlar alan ve analiz yapan insanlardan oluşur. Bu, nüfusun küçük bir yüzdesini kapsar. Elbette, tüm bu fikirleri öne sürenler bahsedilen küçük grubun bir parçasıdır ve sürekli ötekilerle ilgili olarak ne ya-
pılması gerektiğini konuşurlar. Küçük grubun dışında kalan ötekilerse Lippmann'ın "şaşkın sürü" olarak tanımladığı büyük çoğunluktan oluşur. Kendimizi "kükreyen ve düzene karşı gelen şaşkın sürüden" korumalıyız. O halde demokrasinin iki "işlevi" var: Sağduyulu insanlardan oluşan seçilmişler sınıfı, düşünmek, planlamak anlamına gelen idari işleri yürütür ve ortak çıkarları anlarlar. Sonra şaşkın sürü gelir, onların da demokraside bir işlevi vardır. Onların işlevi, Lippmann'a göre, aktif katılımcı değil "seyirci" olmaktır. Ancak bundan başka işlevleri de vardır, çünkü bu bir demokrasidir. Arada sırada nüfuzlarını, seçilmişler sınıfının bu ya da şu üyesine ödünç vermelerine izin verilir. Diğer bir deyişle, "Sizin liderimiz olmanızı istiyoruz" ya da "Sizin liderimiz olmanızı istiyoruz" demelerine izin verilmiştir. Bunun nedeni, devletin totaliter değil, demokratik olmasıdır. Bunun adı seçimdir. Ancak nüfuzlarını herhangi bir seçilmişler sınıfı üyesine ödünç verdikleri anda, tekrar geldikleri yere dönerek katılımcı değil seyirci olmaya devam etmeleri beklenir onlardan. Bu, doğru bir şekilde işleyen demokrasilerde böyledir.

Bunun arkasında bir mantık vardır. Hatta bir çeşit zorlayıcı ahlaki ilkesi bile vardır. Zorlayıcı ahlaki ilke, halkın büyük çoğunluğunun bir şeyleri kavrayamayacak kadar aptal olmasıdır. Eğer kendilerini ilgilendiren konuların yönetiminde söz sahibi olmaya kalkarlarsa, sorun çıkarırlar. Bu nedenle, böyle bir şeye izin vermek uygunsuz ve ahlaksızca olacaktır. Şaşkın sürüyü evcilleştirmemiz gerekir, ki galeyana gelip de her şeyi ezip geçerek, yok etmesinler. Üç yaşındaki çocuğun karşıdan karşıya yalnız geçmesine izin vermenin çok yanlış olacağını söyleyen mantığın aynısı neredeyse. Üç yaşındaki çocuğa böylesi bir özgürlük tanımazsınız çünkü, üç yaşındaki çocuk bu özgürlükle başa çıkmayı bilmez. Aynı şekilde, şaşkın sürüye aktif katılımcı olma hakkı da tanımazsınız. Onlar sadece sorun çıkarırlar.

Öyleyse, şaşkın sürüyü evcilleştirmek için bir şeye ihtiyacımız var ve bu şey de demokrasi sanatındaki yeni devrim: Rızanın üre-
timi. Medya, okullar ve popüler kültür bölünmeli. Siyasi sınıf ve karar verenler için uygun inançları aşılamakla yükümlü olmalarının yanı sıra, boş görülebilir

bir gerçeklik duygusu da sağlamalıdırlar. Dikkat ederseniz burada, tanımlanmamış bir terim söz konusu. Tanımlanmamış bu terimin -sorumluluk sahibi insanlar bunu kendilerinden saklamak zorunda olsalar bile- bu duruma nasıl geldikleri ve karar verme yetkisini nereden aldıkları sorusunu cevaplaması gerekiyor. Bunu yapmanın yolu, tabii ki, gerçek güce sahip olan insanlara hizmet etmekten geçiyor. Oldukça dar bir grup olan gerçek güce sahip insanlar, toplumun da sahibidir. Eğer seçilmiş sınıf gelip de "ben sizin çıkarlarınız için hizmete hazırım" derse, o zaman yöneten grubun bir parçası haline gelirler. Ancak bunu gizli tutmalısınız. Bunun anlamı, bu özel sektörün çıkarlarına hizmet edecek içselleştirilmiş inanç ve doktrinlerinin olduğudur. Eğer bu beceriye sahip olamazlarsa, seçilmiş sınıfın bir parçası olamazlar. Özel sektörün ve bunu temsil eden devlet-şirket bağının değerlerini ve çıkarlarını içselleştirmiş olmaları gerekir. Eğer bunu başarabilirlerse, o zaman seçilmiş sınıfın bir parçası olabilirler. Şaşkın sürünün geri kalan kısmının ise sadece oyalanması gerekir. Dikkati başka şeylere çekilmeli ve beladan uzak tutulmalıdır. Arada sırada, aralarından seçecekleri gerçek liderlerden birine nüfuz sağlamak dışında çoğunlukla seyirci kalmaları sağlanmalıdır.

Bu bakış açısı, başka pek çok kişi tarafından geliştirilmiştir. Aslında, oldukça da gelenekseldir. Örneğin, George Kennan'ın ve Kennedy aydınlarının gurusu, önde gelen bir ilahiyatçı ve dış siyaset eleştirmeni olan, bazen de "kadrolu ilahiyatçı" diye adlandırılan Reinhold Niebuhr, aklın, sınırları çok daraltılmış bir yeti olduğunu ileri sürer. Ancak çok az sayıda insan ona sahiptir. Çoğu insan duygu ve dürtüleriyle hareket eder. Akla sahip olanlarımız, saf budalaları az çok yola sokabilmek için "gerekli yanılsamalar" ve duygusal yoğunluklu "basitleştirmeler" yaratmalıdır. Bu, çağdaş siyaset biliminin temel parçası haline geldi. 1920'ler-

de ve 30'ların başlarında, modern iletişim biliminin kurucusu ve önde gelen Amerikalı siyaset bilimcilerden biri olan Harold Lass-well, "insanın kişisel çıkarları için en iyi yargıcın yine kendisi olduğunu söyleyen demokratik dogmatizme" teslim olmamalıyız diyordu. Çünkü, onlar böyle değildir. Toplum çıkarlarının en iyi yargıcı bizleriz. Bu yüzden, sıradan ahlaki değerlere göre de onların, kendi yanlış kararlarına dayanarak harekete geçmelerine fırsat tanımamalıyız. Günümüzde, totaliter ya da askeri rejim olarak tanımlanan yönetimlerde bu oldukça basittir. Kafalarının üstünde bir copu hazır bekletirsiniz ve yoldan çıktıkları takdirde onu kafalarında parçalarsınız. Ama toplum, daha özgür ve demokratik bir hale dönüşmüşse bu gücü kaybedersiniz. Bu nedenle artık propaganda tekniklerine yönelmek zorundasınız. Mantık çok açık. Totaliter devlette cop neyse demokraside de propaganda odur. Bu bilgecedir ve iyidir; çünkü yine, şaşkın sürü ortak çıkarları bir kenara atar. Onları anlayamazlar.

HALKLA İLİŞKİLER

Halkla ilişkiler endüstrisine Birleşik Devletler öncülük etmiştir. Liderlerinin tanımladığı gibi bu endüstrinin amacı "halkın aklını denetlemek"ti. Creel Komisyonu'nun "Kızıl Korku"yu yaratma başarılarından ve bunun sonuçlarından çok şey öğrendiler. Halkla ilişkiler endüstrisi o günlerde çok büyük bir yayılma dönemine girdi. Bir süre için, 1920'lerde halkın iş dünyasının kurallarına neredeyse tamamen boyun eğmesini sağladı. Bu, o kadar radikal bir gelişmeydi ki 1930lara gelindiğinde parlamento komiteleri tarafından incelemeye alındı. Bu konudaki bilgilerimizin çoğu buradan gelir.

Halkla ilişkiler dev bir endüstridir. Şu an için yılda yaklaşık bir milyar dolar harcanıyor. En başından beri hedefi halkın aklını

denetlemekti. 1930'larda, Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşananlara benzer büyük sorunlar yeniden baş gösterdi. Esaslı bir işçi örgütlenmesi ve çok büyük bir ekonomik bunalım söz konusuydu. Gerçek şu ki, işçiler ilk yasal zaferleri olan örgütlenme hakkını 1935 yılında Wagner Yasası'yla kazanmışlardı. Bu, iki ciddi soruna neden oldu. ilk olarak, demokrasi yanlış işliyordu. Şaşkın sürü, gerçekten yasal zaferler elde ediyordu fakat demokrasinin böyle işlemesi değildi beklenen. Diğer bir sorun ise, insanların örgütlenmesinin mümkün hale gelişiydi. Oysa insanların ayrıştırılması, ayrımlandırılması ve yalnız olması gerekiyordu. Örgütlenmemeliydiler; çünkü böylece olaylara seyirci olmanın ötesinde bir konuma gelebilirlerdi. Kısıtlı olanaklara sahip pek çok insanın, siyaset arenasına

girmek için, bir araya gelmesi durumunda aktif katılımcı olma olasılıkları doğardı. Bu gerçekten çok ürkütücü, işverenler tarafından, bunun, işçilerin son yasal zaferi ve halk örgütlenmesindeki demokratik sapmanın sonunun başlangıcı olduğuna herkesin emin olması için büyük bir karşılık verildi. İşe yaradı. Bu işçilerin son yasal zaferiydi. Bu noktadan sonra -İkinci Dünya Savaşı sırasında sendikalı insan sayısı bir süre için yükselse de bu sayı savaştan sonra düşmeye başladı- sendika yoluyla hareket etme gücü gittikçe azaldı. Bu rastlantı değildi. Şimdi, tonlarca para ve enerji harcayarak bütün bu sorunlarla halkla ilişkiler endüstrisi, Ulusal Üreticiler Birliği ya da İşadamları Birliği gibi diğer organizasyonlar yoluyla nasıl başa çıkacaklarını düşünen iş âleminden söz ediyoruz. Bu demokratik sapmalara karşı koyacak bir yol bulmak için derhal işe koyuldular.

ilk duruşma bir yıl sonra, yani 1937'de yapıldı. Batı Pennsylvania'da Johnstovm'da çelik işçileri büyük bir grev yaptı. İşverenler, işçi direnişini kıran ve epey işe yarayan yeni bir yöntem denedi. Hem de fedai mangalarına ve şiddete başvurmadan. Bu kaba yöntem artık işe yaramıyordu; fakat propagandanın daha etkili ve zarif yolları vardı. Parlak fikir, halkı, grevcilerin topluma ve ortak çıkarlara zarar veren bozguncular olduğuna inandırmanın yollarını bularak onların aleyhine döndürmekti. Ortak çıkarlar "hepimizin"dir; işçinin, işverenin, ev hanımının. "Hepimiz" buyuz. Hepimiz uyum içinde Amerika'ya yürekten bağlılığımızla yaşamak ve çalışmak istiyoruz. O halde şu dışarıda gördükleriniz yıkıcı, başa bela, uyumu bozan ve Amerika'ya ihanet eden kötü grevcilerden başkası değildir. Ancak onları durdurabilirsek hep birlikte yaşamaya devam edebiliriz. Şirket yöneticisi ya da yerleri temizleyen adam; her kim olursa olsun, hepimizin çıkarları aynı. Hep beraber, birbirimizi severek Amerika için uyum içinde çalışabiliriz. Mesajın özü buydu ve kabul edilmesi için çok büyük çaba harcandı. Ne de olsa iş dünyasıydı; tüm medya ve diğer kitlesel araçlar ellerindeydi. İşe yaradı; hem de çok etkili bir biçimde. Sonradan da "Mohawk Valley Yöntemi" adını alarak grevlerin kırılmasında defalarca kullanıldı. "Grev kırmanın bilimsel yolları" adını verdikleri yöntemin bu kadar etkili çalışmasının sırrı, toplum düşüncesinin Amerikancılık gibi boş ve sevimsiz kavramların esareti altına alınmasıydı. Kim buna ya da uyuma karşı olabilir ki? Veya Körfez Savaşı'nda duyduğumuz "Birliklerimizi destekleyin" sloganına kim karşı olabilir? Ya da karantina şeritlerine kim karşı olabilir? Baştan aşağı aptallık.

Size biri gelip de "lowa'daki insanları destekliyor musunuz?" diye sorsaydı, "evet, destekliyorum" ya da "hayır, desteklemiyorum," diyebilir miydiniz? Bu bir soru bile değil. Hiçbir anlam ifade etmiyor. İşte amaç bu. "Birliklerimizi destekleyin" gibi halkla ilişkiler sloganlarının amacı bu; hiçbir anlam ifade etmemeleri. Iowa'daki insanları destekleyip desteklemediğiniz ne kadar anlam ifade ediyorsa bu sloganların da o kadar anlamı var. Tabii ki bir soru vardı. Soru, "politikamızı destekliyor musunuz?" idi. Ancak insanların bu soruyu düşünmesini istemezsiniz. İyi propagandanın püf noktası işte budur. Hiç kimsenin karşı olamayacağı ve herkesin kendini feda edebileceği bir slogan yaratmak istersiniz. Hiç kimse ne anlama geldiğini bilmez çünkü anlamı yoktur. Can alıcı önemi ise, dikkatinizi anlamı olan bir sorudan baş-

ka yöne çekmesidir. "Politikamızı destekliyor musun?" Hakkında konuşmanıza izin verilmeyen soru budur. Böylece, birlikleri desteklemek üstüne tartışan insanlar elde edersiniz. "Tabii ki onları desteklememeyi desteklemiyorum." O halde kazandınız. İşte Amerikancılık ve uyum bu. Hepimiz birlikteyiz; boş sloganlarımız var; haydi katılalım; sınıf mücadelesinden, haklardan ve benzeri şeylerden bahsederek bizim uyumumuzu bozmaya çalışan bu kötü insanlardan arındığımızdan emin olalım.

Tüm bunlar çok etkileyici. Günümüzde de hızla artarak devam ediyor ve tabii ki çok dikkatlice tasarlanıyor. Halkla ilişkiler endüstrisindeki insanlar, bu işin eğlencesi için orada değiller, işlerini yapıyorlar. Doğru değerleri aşılamaya çalışıyorlar. Aslında, demokrasinin ne olması gerektiği hakkında bir fikirleri var: Demokrasi, seçilmiş sınıfın, toplumun sahibi olan efendilerinin hizmetinde çalışmak üzere eğitildiği bir sistem olmalıdır. Nüfusun geri kalan bölümü, her çeşit örgütlenmeden yoksun bırakılmalıdır, çünkü örgütlenmek sadece başa bela

olur. Onlar, yalnız başlarına televizyon karşısında oturarak, hayattaki en önemli şeyin mal mülk edinmek ya da şu izlediğiniz iyi halli, orta sınıf aileler gibi yaşamak ve Amerikancılık, uyum gibi iyi değerleri elde tutmak olduğunu söyleyen mesajı kafalarına kazımalıdır. Hayat bundan ibarettir. Hayatta bundan daha fazlasının olabileceğini geçirebilirsiniz aklınızdan; ama o kanalı tek başınıza izlerken her şey orada olup bittiğine göre kendinizin delinin teki olduğunu zannedersiniz. Ve bir örgütlenmeye izin verilmediği için -ki bu kesinlikle çok önemli- asla deli olup olmadığınızı öğrenme yolunuz yoktur; bu yüzden sadece zannedersiniz, çünkü böyle zannetmek doğal bir şeydir.
İşte, ideal olan budur. Bu ideali gerçekleştirmek için büyük bir çaba sarf edilir. Arkasında belli bir kavramın yattığı açıktır. Kastettiğim şey demokrasi kavramıdır. Şaşkın sürü bir sorundur. Onların kükremesini ve düzene karşı gelmesini engellemeliyiz. Onları başka şeylerle oyalamalıyız. Onlar, süper lig maçlarını, televizyon dizilerini ya da şiddet filmlerini izlemeli. Arada sırada yanlarına

uğrayıp, "Birliklerimizi destekleyin" gibi sloganlara eşlik etmelerini istersiniz. Onları sürekli korku halinde tutmalısınız, çünkü içeriden, dışarıdan, her yerden gelip onları mahvedecek şeytanlardan adamakıllı korkmazlar ve dehşete düşmezlerse, düşünmeye başlarlar ki bu, düşünme yetisinden yasal anlamda mahrum oldukları için, çok tehlikeli olabilir. Bu nedenle, dikkatlerini başka yönlere çekmek ve olayların merkezinden uzaklaştırmak önemlidir.
Bu da bir demokrasi anlayışı. İş dünyasına dönmek gerekirse, işçilerin son yasal zaferi, gerçekten de 1935 Wagner Yasası'ydı. Savaş kapıya dayanınca, sendikalar, kendileriyle bütünleşmiş çok zengin bir işçi sınıfı kültürüyle birlikte yitip gitti. Yok edildi. Dikkat çekici şekilde bir ticarethane toplumuna dönüştük. Bu, kendisiyle karşılaştırılabilir toplumlarla kıyaslandığında, sıradan sosyal güvenceleri dahi sağlamayan tek kapitalist endüstriyel devlet toplumu. Sanırım, Güney Afrika dışında, ulusal sağlık hizmeti olmayan tek endüstri toplumu. Nüfusun, sistem kurallarını takip edemeyen ve bireysel olarak kendi kendine kazanamayan kesimlerine, asgari yaşam koşullarını bile sağlayacak toplumsal bir taahhüt yok. Sendikalar fiili varlıklarını yitirmiş. Halk yapılarının diğer modelleri fiili varlıklarını yitirmiş. Siyasi partiler ve örgütlenmeler yok. İdeal olana en azından yapısal olarak ulaşmak için daha çok yol var. Medya desen kurumsal bir tekel. Hepsi aynı bakış açısına sahip. Var olan iki parti de ticari partinin iki tarafı. Nüfusun büyük kesimi oy vermeyi kafasına takmıyor bile çünkü hiçbir anlamı yok. Olayların merkezinden uzaklaştırılmış ve dikkatleri başka yönlere çekilmiş. Sonuçta hedef budur. Halkla ilişkiler endüstrisinin önde gelen ismi olan Edward Bernays, Creel Komisyonu'ndan gelmedir. Onun bir parçasıyken öğreneceğini öğrendikten sonra, "razı etme mühendisliği" dediği ve "demokrasinin özü" diye tanımladığı şeyi geliştirmeye devam etti. Razı etmenin mühendisliğini yapabilecek olanlar, kaynaklara ve bunu yapabilecek güce sahip olan -iş dünyasına ait- insanlardır; yani hizmetinde olduğunuz insanlar.

MÜHENDİSLİK DÜŞÜNCESİ
Halkı, yurtdışı maceralar yoluyla kışkırtmak da gerekir. Halk, aynen Birinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi genellikle pasifisttir. Kıyım ve işkence gibi yurtdışı maceralara girmek istemez. Bu nedenle kışkırtılmaları şarttır. Ve onları kışkırtmak için korkutmanız gerekir. Bernays, bu bağlamda çok önemli bir başarıya imza atmıştır. 1954 yılında, Birleşik Devletler Guatemala'nın kapitalist-demokrat hükümetini devirmek için harekete geçerek, onun ? yerine, faydasız demokrasi sapmalarından daha iyi korunmak için o zamandan bu zamana varlığını ABD'nin sürekli para akışıyla sağlayan ölüm timine dönüştürülmüş toplumu başa getirdiğinde, Bernays United Fruit Şirketi'nin halkla ilişkiler kampanyasını yürütüyordu. Halkın karşı çıktığı yerel politikaları devamlı

surette pekiştirmek gerekir çünkü halkın, kendisine zarar verecek yerel politikalardan yana olmasında bir mantık yoktur. Tabii ki bu da geniş bir propagandayı gerektirir. Son on yıl boyunca bunlardan çok fazla gördük. Reagan'ın programları hiçbir şekilde ilgi görmezdi. Neredeyse, Reagan'ın üçte ikilik oy çoğunluğuyla sonuçlanan 1984 seçimlerinde seçmenler, onun

politikalarının icraata sokulmamasını umdular. Silahlanma, sosyal harcamaların kısıtlanması gibi programlara bakarsanız, neredeyse hepsinin halkın şiddetle karşı çıktığı şeyler olduğunu görürsünüz. Ancak olayların merkezinden uzaklaştırılarak dikkatleri başka yöne çevrilen insanların, örgütlenmek, düşüncelerini özgürce söylemek için şansı olmadığı ve hatta kendileri gibi düşünenlerin olup olmadığını bilmediği sürece, sosyal harcamaları askeri harcamalara tercih eden ve bunu anketlerde ortaya koyan insanların her biri, bu saçma düşüncenin sadece kendi kafasında dolaştığını zanneder. Bunu başka hiçbir yerde duymamışlardır. Kimsenin bunu düşünmesini beklemezler. Bu yüzden eğer böyle düşünüyorsanız, bunun cevabını bir ankette verdiyseniz, tuhaf biri olduğunuzu zannedersiniz. Bu düşünceyi paylaşan, destekleyen ve bunu açıkça anlatmanıza yardımcı olabilecek başka insanlarla bir araya gelemediğiniz için de kendinizi tuhaf ve acayip hissedersiniz. Böylece, bir köşede oturup, olan bitenle ilgilenmezsiniz. Süper lig maçları ya da benzer bir şeylere öylece bakar kalırsınız.

O halde, bu ideal belli bir ölçüde gerçekleştirilmiştir; ancak asla tamamen değil. Halen tahrip edilmesi imkânsız olan kurumlar var. Örneğin kiliseler hâlâ ayakta. Birleşik Devletler'de karşıt görüş eylemlerinin büyük bir bölümü, sadece var oldukları için kiliselerden çıkıyor. Eğer bir Avrupa ülkesine gidip siyasi konuşma yaparsanız, kendinizi bir sendikanın toplantı salonundaymış gibi hissedersiniz. Burada ise böyle olmamasının nedeni, sendikaların güçbela var olmaları ve var oluyorlarsa da siyasi bir örgüt olmamalarıdır. Fakat kiliseler gerçekten vardır ve bu nedenle de sık sık kiliselerde konuşma yaparsınız. Orta Amerika'daki daya-

nışma çalışması çoğunlukla kiliselerden çıkar; çoğunlukla, çünkü kiliseler gerçekten vardır.

Şaşkın sürü asla adamakıllı evcilleşmeyeceği için bu, sürekli bir mücadeledir. 1930'larda yeniden ayaklanıp sindirilmişlerdi. 1960'larda yeni bir muhalefet dalgası oluştu. Bunun bir adı da vardı. Seçilmişler sınıfı buna, "demokrasi krizi" dedi. Demokrasinin 1960'larda krize girdiği varsayılmıştı. Kriz, nüfusun geniş bir bölümünün eyleme geçerek örgütlenmesi ve siyaset arenasının katılımcısı haline gelmeye çalışmasıydı. Bu noktada, iki ayrı demokrasi anlayışına geri dönüyoruz. Sözlükteki anlamına bakarsak bu, demokraside bir avantaj. Hâkim olan anlayışa göre ise bir sorun, üstesinden gelinmesi gereken bir kriz. Halkın, kendisi için uygun olan kayıtsızlık, itaat ve pasifist durumuna geri püskürtülmesi şarttır. Bizler, bu yüzden, krizin üstesinden gelmek için bir şeyler yapmalıyız. Bunu başarmak için çaba gösterildi, işe yaramadı. Demokrasi krizi hâlâ var ve neyse ki iyi de durumda; ancak siyaseti değiştirmekte pek etkili değil. Fakat, birçok insanın inandığının aksine, düşünceyi değiştirmekte etkili. 1960'lardan sonra, bu hastalığı yok ederek üstesinden gelebilmek için çok çaba harcandı. Hastalığın bir yüzünün gerçekten teknik bir ismi var aslında: "Vietnam Sendromu". 1970'li yıllarda kullanılmaya başlayan "Vietnam Sendromu" terimi, ihtiyaç duyuldukça tanımlandı. Reagan yanlısı aydın Norman Podhoretz onu, "askeri gücün kullanımına karşı olan hastalıklı tutum" olarak tanımladı. Geniş bir halk kitlesi tarafından şiddete karşı gösterilen hastalıklı tepkilerdi bunlar. Halk, neden etrafta işkence yaparak, insanları öldürerek ve orayı burayı yoğun bombardımana tutarak dolaşmamız gerektiğini anlamadı. Goebbels'in de tespit ettiği gibi, bir toplumun böylesi hastalıklı tutumlara yenik düşmesi çok tehlikelidir, çünkü o zaman yurtdışı maceraların bir sınırı olur. Körfez Savaşı histerisi esnasında Washington Post'un da, daha çok iftiharla vurguladığı gibi, insanlara "savaş değerleri'ne saygılı olmayı aşılamak gerekir. Bu önemlidir. Yerel yönetimlerin işleyişi-

ni alaşağı etmeyi başarmak için dünyayı kaba kuvvet kullanarak bir uçtan bir uca gezen bir şiddet toplumuna sahip olmak istiyorsanız, bütün bu şiddet karşıtı hastalıklı tutumlardan uzak durup, savaşın sahip olduğu değerlerin takdir edilmesi gerekir. Demek ki asıl hakkından gelinmesi gereken şey Vietnam Sendromu'ymuş.

GERÇEK GİBİ GÖSTERME

Tarihi de tamamıyla çarpıtmak gerekir. Bu, hastalıklı tutumları alt etmenin bir başka yoludur; böylece, saldırı düzenleyip birilerini yok ettiğimizde, olayların başka türlü görünmesini sağlayabilir; kendimizi bazı gerçek saldırganlara ve canavarlara karşı savunduğumuzu söyleyebiliriz. Vietnam Savaşı'ndan beri tarihin bu kısmının yeniden inşası için muazzam bir çaba sarf edildi. Bir sürü asker dahil, barış hareketine katılan pek çok genç ve daha birçok insan gerçekte ne olup bittiğini anlamaya başlamıştı. Bu çok kötüydü. Bu kötü düşüncelerin yeniden düzenlenmesi ve bir tür düşüncenin yeniden oluşturulması gerekiyordu, yani "biz ne yaparsak doğru ve asildir" cümlesine boyun eğmeyi öğretmek şart olmuştu. Eğer Güney Vietnam'ı bombalıyorsak bu, Güney Vietnam'ı birilerinden, orada başka kimse olmadığına göre Güney Vi-

etnamlılardan koruduğumuz içindir. Kennedy yanlısı aydınların Güney Vietnam'da "iç saldırılar"a karşı savunma dedikleri şey budur. Bu, Adlai Stevenson ve diğerleri tarafından kullanılmış bir ifadeydi. Onu, iyi özümsenmiş ve resmi bir tablo haline getirmek gerekirdi. Çok da işe yaradı. Eğer medya ve eğitim sistemi üstünde tam hâkimiyete sahipseniz, bilim adamları da konformist ise bunu başarabilirsiniz. Massachusetts Üniversitesi'nde son Körfez kriziyle ilgili davranışlar üstüne yapılan -televizyon izlemeyle ilgili düşünce ve davranışları araştıran- bir çalışmayla bu ortaya konuldu. Çalışmada sorulan sorulardan biri şöyleydi: Vietnam Savaşı sırasında sizce tahminen kaç Vietnamlı ölmüştür? Bugün Amerikalılar tarafından verilen ortalama rakam yüz bin. Resmi rakamlar ise iki milyon diyor. Gerçek sayı büyük olasılıkla üç-dört milyon arası. Çalışmayı yürütenler yerinde bir soru çıkartıyorlar ortaya: Bugün Almanya'da insanlara, "Yahudi soykırımında sizce tahminen kaç insan öldü?" sorusunu yönelttiğinizde alacağınız ortalama yanıt üç yüz bin olsaydı, Alman siyasi ahlakı hakkında ne düşünürdünüz? Bu bize Alman siyasi kültürü hakkında nasıl bir fikir verirdi? Onlar soruyu yanıtsız bırakıyorlar ama siz devam ettirebilirsiniz. Bu bizim kültürümüz hakkında nasıl bir fikir veriyor? Epeyce bir fikir veriyor. Askeri gücün kullanımına ve diğer demokratik sapmalara karşı olan hastalıklı tutumların üstesinden gelinmeli. Bu özel durumda işe yaradı. Her konu başlığı için de geçerli. İstediğiniz konu başlığını seçebilirsiniz: Ortadoğu, uluslararası terör, Orta Amerika; her ne olursa olsun, halka gösterilen dünya tablosunun gerçekle ilgisi yok. Olayın gerçeği, yalanlar üstüne kurulu görkemli binaların altında gömülü. Demokrasi tehdidinin yıldırılması açısından tüm bunların özgür koşullar altında yapılması çok büyük bir başarıdır. Bu başarılar, totaliter rejimlerde olduğu gibi güç kullanılarak değil, özgür koşullarda elde ediliyor. Eğer kendi toplumumuzu anlamak istiyorsak, bu olaylar hakkında düşünmeliyiz. Bunlar önemli gerçekler, özellikle de nasıl bir toplumda yaşadığını önemseyenler için.

MUHALİF KÜLTÜR

Tüm bunlara karşın, muhalif kültür varlığını korudu. 1960'lardan itibaren oldukça büyüyen bu kültür, 1960'larda aşırı derecede yavaş bir gelişim hızına sahipti. Öyle ki, Birleşik Devletler Güney Vietnam'ı bombalamaya başladıktan yıllar sonrasına kadar kimse Çinhindi Savaşı'm protesto etmemişti. Bu kültür büyümeye başladığında ise çoğunluğu öğrencilerden ve genç insanlardan oluşan, çok dar bir muhalif hareketti. 70'lere gelindiğinde bu durum epey değişti. Başlıca toplumsal hareketler gelişti: Çevresel hareketler, feminist hareketler, nükleer karşıtı hareketler ve diğerleri. 1980'lerde ise dayanışma hareketlerinde yayılma oldu ki bu, en azından Amerikan, belki de tüm dünya muhaliflerinin tarihi açısından çok yeni ve önemliydi. Yalnızca protesto etmek-

le kalmayıp kendilerini, başka yerlerde acı çeken insanların yaşamlarına samimiyetle soktular. Bundan o kadar çok şey öğrendiler ki Amerika'daki ana eğilime, medenileşmek adına epey katkı sağladılar. Tüm bunlar büyük bir değişimi beraberinde getirdi. Yıllar boyunca benzeri eylemlere katılan herkes bunu fark etmiş olmalı. Kendimden biliyorum. Bugün ülkenin en tutucu yerlerinde -Georgia'nm merkezinde, Kentucky'nin taşrasında, vb.-yaptığım konuşmalar, o zamanların en ateşli barış eylemlerinde, en aktif katılımcılara yapamayacağım

türden. Şimdi bu konuşmaları her yerde yapabilirsiniz. İnsanlar size katılır ya da katılmaz ama en azından neden bahsettiğinizi anlarlar ve hiç değilse izleyebileceğiniz ortak bir payda vardır.
Bunların hepsi, her türlü propagandaya, bütün rıza üretimine ve düşünceyi hâkimiyet altına almak için sarf edilen çabalara rağmen var olan medenileşme etkenlerinin belirtileridir. Aynı zamanda insanlar, düşünerek bir şeylerden sonuç çıkarmak için gerekli olan yetiyi ve isteği kazanıyorlar, iktidara karşı duyulan şüpheler büyüdü ve birçok konuda sergilenen tutumlar değişti. Bu değişimler, bir buzdağının erimesi kadar yavaş ilerlese de oldukça hissedilebilir ve önemlidir. Ancak bunun, dünyada olup bitenlerle ilgili dikkate değer bir değişim yaratmaya yetecek kadar hızlı olup olmadığı başka bir soru. Bilindik bir örnek verebiliriz buna: Şu meşhur cinsiyet ayrımı. 1960larda kadın ve erkeğin, "savaş değerleri" gibi konularla ilgili düşünceleri ve askeri güç kullanımına karşı aldıkları hastalıklı tutumları aşağı yukarı aynıydı. 60ların başlarında kimse, ne kadınlar ne de erkekler, böyle hastalıklı tutumlara bulaşmamıştı. Tepkiler aynıydı. Herkes, oralardaki insanların bastırılması için şiddet kullanmanın kesinlikle doğru olduğunu düşünüyordu. Yıllar geçtikçe bu değişti. Tüm gruplarda, hastalıklı tutumlar iyice gelişti. Ancak bu arada bir ayrım da gitgide büyüyerek bugün oldukça belirgin bir hale geldi. Yapılan anketlere göre bu oran yüzde yirmi beş civarında. Ne olmuştu ki? Olan şuydu: Kadınların oluşturduğu, en

azından yarı-örgütlü toplumsal bir hareket vardı: feminist hareket. Örgüt, kendi etkilerini içinde taşır. Bu, yalnız olmadığınızı keşfetmeniz anlamına gelir. Diğerleri de sizinle aynı düşüncelere sahiptir. Düşüncelerinizi kuvvetlendirebilir, inandığınız ve düşündüğünüz şey hakkında da&â" fazlasını öğrenebilirsiniz. Bunlar oldukça gayri resmi hareketlerdir, yani insanlar arasında karşılıklı etkileşimi gerektiren sendikal örgütlenmeler gibi değildir. Çok göze çarpan bir etkisi vardır. Demokrasi tehlikesidir bu: Eğer örgütlenmeler gelişebiliyor, insanlar yalnızca koltuklarına yapışmış halde aptal kutusuna bakıp kalmıyorlarsa, akıllarına, askeri güç kullanımına karşı gösterdikleri hastalıklı tutumlara benzer böylesi komik düşüncelerin ve daha nicelerinin gelmesi mümkündür. Bunun üstesinden gelinmeli ama henüz gelinmedi.

GEÇİT TÖRENİ

Son savaş yerine bir sonraki savaştan bahsetmek istiyorum, çünkü bazı durumlarda, tepki göstermek yerine hazırlıklı olmak daha faydalıdır. Şu sıralar Birleşik Devletler'de çok tipik bir gelişme söz konusu. Dünyada bunu yapan ilk ülke o değil, içişlerinde gitgide büyüyen toplumsal ve ekonomik sorunlar, hatta belki felaketler kendini göstermekte. İktidardaki hiç kimse, bunlarla ilgili bir şey yapma niyetinde değil. Geçen on yılın hükümetlerinin -Demokrat muhalifler de buna dahil- içişleri programlarına baktığınızda, sağlık, eğitim, evsizlik, işsizlik, artan suç oranı, hapishaneler, varoşlardaki bozulma gibi ciddi sorunlar yığınıyla ilgili bir çözüm önerisine rastlayamazsınız. Gittikçe kötüleşen bu sorunların farkındasınız. Yalnızca George Bush'un iktidarda ol-

duğu bu iki yıl içinde, üç milyon çocuk daha açlık sınırını aştı, borçlar hızla arttı, eğitim standartları düşüyor, reel ücret nüfusun birçoğu için 1950 sonlarındaki seviyesine geriledi ve kimse bunun için kılını kıpırdatmıyor. Böyle durumlarda, şaşkın sürünün dikkatini başka taraflara çekmeniz gerekir, çünkü eğer olan biteni fark ederlerse, kendileri mağdur oldukları için bu durumdan hoşlanmayabilirler. Yalnızca süper lig maçlarını ve televizyon dizilerini izlemesini sağlamak yeterli olmayabilir. Onları düşman korkusuyla körüklemeniz gerekir. 1930'larda Hitler, Çingene ve Yahudi korkusuyla körüklemişti sürüyü. Kendinizi korumak için onları yok etmek zorundaydınız. Bizim de yöntemlerimiz var. Son on yıl boyunca, her iki yılda bir, hatta her yıl, kendimizi onlardan korumamız gerektiği söylenen bazı esaslı canavarlar yaratıldı. İçlerinden özellikle bir tanesi her zaman kullanıma hazırdı: Ruslar. Kendinizi her zaman Ruslara karşı koruyabilirsiniz Fakat bir düşman olarak çekiciliklerini kaybetmek üzereler ve kullanımı gittikçe zorlaşıyor; bu yüzden yenilerinin yaratılması şart. Aslına bakarsanız insanlar George Bush'u, bize gerçekten neyin saldırdığını anlatamaması ya da açıkça söyleyememesi konusunda haksız şekilde

eleştirdiler. Bu cidden haksızlık. 1980 ortalarından önce, radyodan şu sözleri ninni gibi dinleyerek uyurdunuz: Ruslar yaklaşıyor. Fakat, Bush bu şansı yitirdi ve aynen Reagan dönemi halkla ilişkiler takımının 1980'lerde yaptığı gibi, onun da yeni düşmanlar bulması gerekti. Tam da bu nedenle uluslararası teröristler, uyuşturucu kaçakçıları, çıldırmış Araplar ve dünyayı ele geçirecek olan yeni Hitler, Saddam Hüseyin yaratıldı. Birbiri ardına gelmeyi sürdürmek zorundaydılar. Halkı ürkütür, terörize eder, ona gözdağı verirsiniz; o da öyle bir siner ki seyahat edemeyecek kadar korkar. İşte o zaman, ne olduklarına bakma zahmetine bile girmeden alt edebileceğiniz -ki cidden böyledir- Grenada, Panama ya da başka korunmasız üçüncü dünya ülke ordularına karşı muhteşem zaferler kazanırsınız. İçiniz rahatlar. Oh be! Son anda kurtulmuşuz. Bu, şaşkın
23
sürüyü kontrol altında tutma ve etrafında gerçekten olan bitenle ilgilenmesindense dikkatini başka yönlere çevirmenin yollarından biridir. Diğer bir yaklaşan tehlike ise, büyük olasılıkla, Küba olacaktır. Bu, yasadışı ekonomik savaş halinin devamlılığını ve muhtemelen sıradışı bir uluslararası terörizmin yeniden canlandırılmasını gerektirir. Şu ana kadar uygulanan en esaslı uluslararası terörizm, Kennedy hükümetinin Mongoose Harekatı ve sonrasında Küba'ya yapılanlardır. Bir ihtimal Nikaragua'ya açılan savaş dışında -eğer bunu terörizm olarak nitelendirirseniz- hiçbir şey bununla uzaktan yakından kıyaslanamaz. Uluslararası Adalet Divanı bunu, daha çok, saldırı sınıfında değerlendirdi. Daima, hayali bir canavarlar şehri yaratan ve sonra da onu yakıp yıkmak için mücadele eden bir ideolojik saldırı vardır. Eğer direnebilirlerse, o şehre giremezsiniz. Bu çok daha tehlikelidir. Fakat eğer yok edilebileceklerinden eminseniz, onları bir vuruşta darmadağın edip, bir kez daha derin derin oh çekebiliriz.
ALGIDA SEÇİCİLİK
24
Oldukça uzun süredir devam etmekte olan bir şey var: 1986 Mayıs'ında, tahliye edilmiş Kübalı mahkûm Armando Vallada-res'in anıları yayımlandı ve medyada hemen sansasyon yarattı. Size birkaç alıntı yapacağım. Medya, bu adamın açıklamalarını şöyle tanımladı: "Castro'nun, siyasi muhalifleri cezalandırıp yok ettiği büyük işkence ve hapis sisteminin belgelenmesi." Bu, "barbarca hapishanelerin," insanlık dışı işkencelerin ve en sonunda bahsi geçen kitaptan öğrendiğimiz, yüzyılın bir başka toplu katliamcısının kontrolündeki devlet şiddetinin "yeni bir despotizm yaratarak işkenceyi nasıl sosyal denetim mekanizması olarak [Valladares'in de yaşadığı] cehennem Küba'da kurumsallaştırdığı"nın "ibret verici ve unutulmaz bir dökümü" idi. Washington
25 ? ? '
Postun ve New York Times'ın tekrarladığı yazılar. Castro, "diktatör bir kundakçı" olarak tanımlanmıştı. Gaddarlıkları, kitapta öylesine inandırıcı bir şekilde gözler önüne serilmişti ki "ancak en budala ve soğukkanlı Batılı entelektüeller bu zalimin tarafını tutabilir" demişti Washington Post. Unutmayın ki tüm bunlar, tek bir adamın başına gelenlerin ortaya çıkışı. Hadi diyelim ki hepsi doğru, işkenceye maruz kaldığını söyleyen bir adamın başına gelenler hakkında sorgulama yapmayalım. Valladares, Kübalı kanlı gaddarın dehşet ve işkencelerine katlanmakta gösterdiği cesaret sebebiyle Ronald Reağan tarafından İnsan Hakları Günü'nde Beyaz Saray'da düzenlenen protokole çağrılmıştı. Sonra da, Salvador ve Guatemala hükümetlerini ABD'nin saldırılarına ve kendi başına gelenleri solda sıfır bırakacak kitlesel vahşetlere karşı korumak için ihbar hizmeti verebileceği Birleşmiş Milletler insan Hakları Komisyonu'nun Birleşik Devletler temsilcisi olarak atandı, işler böyle yürüyor işte.
1986 yılı Mayıs'ında olmuştu bunlar. Çok ilginçti; insana, rıza üretimiyle ilgili biraz fikir veriyor. Aynı ay, liderleri öldürülen El Salvador İnsan Hakları grubunun hayatta kalan üyeleri, yöneticisi olan Herbert Anaya da dahil, tutuklanarak işkence gördü La Esperanza (Umut) Hapishanesi'ne gönderildiler. Hapisteyken de insan hakları mücadelelerini sürdürdüler ve avukat oldukları için yeminli beyan toplamaya devam ettiler. Bu hapishanede dört yüz otuz iki mahkûm vardı. Bu mahkûmların dört yüz otuzunun, kendilerine elektrikle ve diğer yöntemlerle yapılan işkenceleri anlattığı yeminli beyanlarından biri, Kuzey Amerikalı üniformalı bir Birleşik Devletler binbaşısının yaptığı işkencelerin de

oldukça ayrıntılı bir anlatımını kapsıyor. Bu, az rastlanılır bir açıklıkla ortaya konulan kapsamlı tanıklık, bir işkence odasında ne olup bittiğini anlatanlar içinde, ayrıntıları nedeniyle, büyük olasılıkla eşsizdir. Mahkûmların yüz altmış sayfalık yeminli tanıklık raporu, insanların işkence görmeleriyle ilgili tanıklık yaptıklarını gösteren video kasetiyle beraber hapis-

haneden dışarıya sızdırıldı. Marin Eyaleti inançlar Arası işbirliği Grubu tarafından dağıtıldı. Yerel gazeteler bunu basmayı reddetti. Televizyon kanalları yayınlamayı reddetti. Marin Eyaleti'nin yerel gazetesi San Francisco Examiner'da bir makale yayımlandı; sanırım hepsi bu kadardı. Başka kimse de bu konuya dokunmayacaktı Devir, etrafta bir sürü "budala, soğukkanlı Batılı aydının" Jose Napoleon Duarte ve Ronald Reagan'a övgüler yağdırarak kol gezdiği devirdi. Anaya ise hiçbir övgünün muhatabı değildi. İnsan Hakları Günü'ne davet edilmedi. Hiçbir yere atanmadı. Bir mahkûm değişimi sırasında tahliye edildi ve sonra da, büyük olasılıkla Birleşik Devletler destekli güvenlik güçleri tarafından katledildi. Bununla ilgili çok az bilgi çıktı ortaya. Medya ise, gaddarlıkları hasır altı ederek susturmak yerine açığa çıkarma yolunu seçseydi, Anaya'nın hayatını kurtarabilir miydi diye kendi kendini asla sorgulamadı.
Bu bize, iyi işleyen bir rıza üretimi sisteminin çalışma yöntemi hakkında bir şeyler söylüyor. Herbert Anaya'nın El Salvador'da olanlarla ilgili yaptığı açıklamalarla kıyaslandığında Valladares'in anıları incir çekirdeğini bile doldurmaz. Fakat herkes işini yapmak zorunda. Bu, bizi, gelecek savaşa götürür. Sanırım bir sonraki harekâta kadar bunlardan daha çok duyacağız.
Sonuncusuyla ilgili birkaç yorum daha. Son olarak buna dönelim. Daha önce de bahsettiğim Massachusetts Üniversitesi'nin yaptığı şu araştırmadan başlamak istiyorum. Bu çalışmanın bazı ilginç sonuçları oldu. Araştırmada insanlara, Birleşik Devletler'in yasadışı işgali ya da ciddi insan hakları ihlallerini engellemek için askeri güç kullanarak müdahale etmeli mi, etmemeli mi diye soruldu. Neredeyse her iki kişiden biri etmeliyiz diye düşünüyordu. Yasadışı toprak işgalleri ve ağır insan hakları ihlali durumunda askeri güç kullanmalıymışız. Eğer Birleşik Devletler bu öneriyi dinleyecekse, o halde El Salvador'u, Guatemala'yı, Endonezya'yı, Tel Aviv'i, Capetown'ı, Türkiye'yi, Washington'! ve diğer bütün devletleri bombalamalıyız. Bunların tümü yasadışı işgaller, saldırı ve ağır insan hakları ihlali kapsamına giriyor. Eğer örneklerin genişliği hakkındaki gerçekleri biliyorsanız, Saddam Hüseyin'in saldırıları ve gaddarlıklarının da bu alanın içine girdiğini pekâlâ biliyorsunuzdur. Yani onunkiler en uçta olanı değil. Neden kimse bu sonuca varmıyor? Nedeni, kimsenin bunu bilmemesi, iyi işleyen bir propaganda sisteminde, bu örnekleri listelediğimde kimse neden bahsettiğimi anlamaz. Eğer zahmet edip de bakarsanız, bu örneklerin çok da yerinde olduğunu anlarsınız. Körfez Savaşı sırasında, meşum bir biçimde nerdeyse fark edilecek olan şu örneği ele alalım. Şubat ayında, bombardıman seferberliğinin tam ortasında, Lübnan hükümeti İsrail'den, Lübnan topraklarından hemen ve koşulsuz olarak çekilmesini taahhüt eden B.M. Güvenlik Konseyi'nin aldığı 425 no'lu karara uymasını talep etti. Bu karar 1978 Mart'ından kalmaydı. O . zamandan bu yana, İsrail'in Lübnan topraklarından çekilmesini şart koşan art arda iki karar daha çıktı. Tabii ki bu onu bağlamıyor, çünkü Birleşik Devletler, İsrail işgaline arka çıkıyor. Bu sırada da Güney Lübnan yıldırılıyor. İçinde dehşet verici şeylerin olup bittiği büyük işkence odaları var orada. Güney Lübnan, ülkenin diğer bölümlerine saldırı için üs olarak kullanılıyor. Lübnan 1978'den beri işgal altındaydı; Beyrut bombalandı; yaklaşık yirmi bin insan öldürüldü, bunlardan yaklaşık yüzde sekseni sivillerden oluşuyordu; hastaneler tahrip edildi; daha çok terör, yağma ve hırsızlık boy gösterdi. Her şey yolunda, Birleşik Devletler bunu destekliyor. Bu, örneklerden yalnızca biri. Medyada bununla ilgili ya da İsrail ve Birleşik Devletler'in uyması gereken B.M. Güvenlik Konseyi'nin 425 no'lu kararıyla veya diğer kararlarla ilgili bir şey duymadınız, yahut nüfusun üçte ikisinin kabul ettiği prensiplere karşın kimse Tel Aviv'in bombalanmasını talep etmedi. Sonuçta, bu da yasadışı işgal ve ağır insan hakları ihlali. Bu, örneklerden yalnızca biri. Çok daha berbat olanları var. Endonezya'nın Doğu Timor'u istilası iki

yüz bin kişinin öldürülmesiyle sonuçlandı. Diğerleri bunun yanında önemsiz görünüyor. Bu da Birleşik Devletler tarafından kuvvetle desteklenmişti ve halen Birleşik Devletler'in büyük diplomatik ve askeri desteğiyle devam etmekte. Bu örnekler sıralamakla bitmez.

Bu size, iyi işleyen bir propaganda düzeninin nasıl çalıştığını anlatır. Biz Irak'a, Kuveyt'e saldırdıysak, insanlar bunu yasadışı işgalin ve insan hakları ihlalinin şiddet gösterilerek engellenmesi gerektiği kuralına gerçekten uyduğumuz için yaptığımıza inanabilirler. Eğer bu kurallar, Birleşik Devletlerin tavrına karşı uygulansa, durumun ne olacağını akıllarına getirmezler, işte bu gerçekten, olağanüstü bir propagandanın başarısıdır.
Gelin başka bir örneğe göz atalım. 1990 Ağustos'undan beri yapılan savaş haberlerine dikkatle bakarsanız, birkaç çarpıcı ifadenin noksan olduğunu görürsünüz. Örneğin, "Irak'taki demokrat muhalefet" denilen şey aslında, oradaki çok cesur ve tam anlamıyla gerçek demokrat muhalefettir. Ve tabii ki, Irak'ta daha

fazla barınamadığı için sürgünde iş görür. Esasen Avrupa'dadır. Bankacı, mühendis ve mimar gibi mesleklerden insanları kapsar bu muhalefet. Onlar düşüncelerini açıkça dile getirebilen, sesi olup konuşabilenlerdir. Geçen şubat, Saddam Hüseyin halen George Bush'un en iyi arkadaşı ve ticari ortağıyken, Irak demokrat muhalefetinin kaynaklarına göre, bu insanlar Irak'ta parlamenter demokrasi kurulmasının talep edilmesi yönünde onların desteğini almak için bizzat Washington'a gelmişlerdi. Şiddetle reddedilmişlerdi, çünkü Birleşik Devletler bunlarla ilgilenmiyordu. Kamusal alandan ise buna tepki gelmedi. Ağustostan itibaren bu muhalefetin varlığını inkâr etmek biraz daha zorlaştı. Saddam Hüseyin'i destekleyerek geçirdiğimiz yıllardan sonra, ağustos ayında birdenbire ona düşman kesildik. Burada, konu hakkında fikri olması gereken bir Irak demokrat muhalefeti vardı. İşi bitmiş ve paramparça olmuş bir Saddam Hüseyin görmekten mutluluk duyardı. Saddam, onların erkek kardeşlerini öldürmüş, kız kardeşlerine işkence yapmış ve kendilerini de ülke dışına sürmüştü. Ronald Reagan ve George Bush Saddam'ı beslerken bu insanlar ona karşı mücadele veriyorlardı. Peki ya sesleri? Ulusal medyaya bir göz atın; bakalım 1990 Ağustos'undan 1991 Mart'ının sonuna kadar Irak demokrat muhalefetiyle ilgili ne kadar haber bulabilirsiniz? Tek bir kelime bile bulamazsınız. Bu, onların seslerini çıkarmamış olmasından kaynaklanmıyor. Bu insanların iddiaları, önerileri, çağrıları ve talepleri var. Bunlara bakarsanız, Amerikan barış hareketinden neredeyse ayırt edilemez olduklarını görürsünüz. Onlar, Saddam Hüseyin'e de İrak'a açılan savaşa da karşılar. Ülkelerinin yakılıp yıkılmasını istemiyorlar. İstedikleri şey barışçıl bir çözüm ve bunun başarılabilir olduğunu çok iyi biliyorlar. Bu yanlış bakış açısı yüzünden sistemin dışındalar ya zaten. Irak demokrat muhalefetiyle ilgili tek kelime duymuyoruz. Eğer onlardan haberdar olmak istiyorsanız, Alman ya da İngiliz basınını takip edin. Gerçi onlar da çok fazla bilgi vermezler ama en azından bizim olduğumuzdan

daha az denetim altında tutuldukları için birkaç şey söyleyebiliyorlar. Propagandanın olağanüstü başarısı budur. Önce, Iraklı demokratların sesi tamamen dışarıda bırakılır ve sonra da kimse bunu fark etmez. Bu da çok ilginç. Öyle ki, iyice beyni yıkanmış bu halk, Iraklı demokrat muhaliflerin sesini duymadığını fark edip de kendine "Neden?" diye sorup şu aşikâr cevabı bulamıyor: Çünkü, Iraklı demokratların kendilerine ait düşünceleri var; uluslararası barış hareketiyle aynı fikirleri paylaşıyorlar ve bu nedenle de dışarıda bırakılmışlar.
Gelin bir de savaşın nedenleri sorusunu ele alalım. Savaş için çeşitli nedenler öne sürüldü. Bu nedenler şunlardı: Saldırganlar ödüllendirilmemeli ve işgale şiddet yoluyla derhal son verilmeli. Savaşın nedeni buydu. Temelde, geliştirilen başka bir neden yoktu. Bunun savaş nedeni olması olası mı? Birleşik Devletler, saldırganların ödüllendirilmemesi ve işgale şiddet yoluyla derhal son verilmesi prensiplerine mi uyuyor? Bu gerçekleri art arda dizerek zekânızı aşağılamak değil niyetim, ancak gerçek şu ki bu iddialar ergenlik çağındaki okuryazar bir

genç tarafından iki dakika içinde çürütülebilir. Ancak, asla çürütülmedi. Medyaya bir bakın; şu medyaya, liberal yorumculara ve eleştirmenlere, Kongre'de yemin eden insanlara bir bakın ve birilerinin, bu ilkelerin Birleşik Devletler tarafından savunulduğu varsayımını sorgulayıp sorgulamadığını görün. Birleşik Devletler, Panama'da bulunan kendi işgal kuvvetlerine karşı koyup bu durumu engellemek için Washington'ı bombalamaya kalkıştı mı? Güney Afrika'nın Nambiya'yı işgali 1969 yılında yasadışı ilan edildiğinde, Birleşik Devletler gıda ve ilaca ambargo koydu mu? Savaşa gitti mi? Capetown'ı bombaladı mı? Hayır, yirmi yıl boyunca "sessiz diplomasi" yürüttü. Bu yirmi yıl boyunca durum pek hoş değildi. Reagan-Bush yönetimi döneminde, Güney Afrika'nın sadece çevre ülkelerde öldürdüğü insan sayısı bir buçuk milyondu. Güney Afrika'da ve Nambiya'da olanları boş verin. Her nedense, bu bizim hassas yü-

reğimizi dağlamadı. Biz "sessiz diplomasi"yle yolumuza devam ettik ve işgalcilere bol bol ödül vererek işimizi bitirdik, işgalcilere güvenlik kaygılarını hesaba katarak birçok avantaj sağlanıp, Nambiya'nın ana limanı verildi. Hani bizim tutunduğumuz ilke, nerede? Bunların kesinlikle savaş nedeni olamayacağını açıklamak çocuk oyuncağıdır, çünkü bizler bu ilkeleri sahiplenmiyoruz. Zaten kimse de açıklamadı; önemli olan da bu. Ve hiç kimse bundan çıkan şu sonucu göstermek için kılını kıpırdatmadı: Hiçbir neden savaşa girmeye yetmez. Hem de hiç. Ergenlik çağında, okuryazar bir genç tarafından yaklaşık iki dakika içinde çürütülemeyecek tek bir savaş nedeni yoktur. İşte bu da totaliter bir kültürün damgası. Bizi korkutmak, öyle derinden totaliterleştirmelidir ki, hiçbir sebep olmadan savaşa sürüklenebilmeli ve Lübnan'ın çağrısını, ılımlılığını fark etmeyecek hale gelmeliyiz. Bu çok çarpıcı bir gerçek.

Bombardıman başlamadan hemen önce, ocak ortalarında, geniş çaplı bir Washington Post-ABC araştırması ilginç bir şey çıkarttı ortaya. İnsanlara, "Eğer Irak, Arap-Israil çatışmasının Güvenlik Konseyi tarafından ele alınması şartıyla Kuveyt'ten çekilme kararı alsaydı bunu olumlu karşılar mıydınız?" sorusu yöneltildi. Neredeyse üçte iki oranında halk buna olumlu bakıyordu. Irak demokrat muhalifleri dahil olmak üzere, bütün dünya da öyle bakıyordu. Amerikan halkının üçte ikisinin bunu desteklediği bildirildi. Tahminen, buna olumlu bakanların her biri, dünyada böyle düşünen tek insanın kendisi olduğunu zannetmiştir. Elbette, basından kimse bunun asla iyi bir fikir olduğunu söylemedi. Ama Washington'dan gelen emirler öyleydi; bizim "bağlantı"ya yani uluslararası siyasete karşı olmamız bekleniyordu ve bu yüzden emri alır almaz herkes uygun adıma geçerek diplomasiye karşı oldu. Basında bir yorum bulmaya çalışırsanız, Alex Cockburn'un, Los Angeles Times'da, bunun iyi bir fikir olduğunu savunan köşe yazısına rastlayabilirsiniz. Bu soruya cevap veren insanların, yalnız olduklarını düşündüklerini söylemiştim ama

bu sadece benim fikrim. Farz edin ki insanlar, yalnız olmadıklarını, tıpkı Iraklı demokrat muhalifler gibi diğerlerinin de böyle düşünebileceğini biliyordu. Farz edin ki, Irak'ın yönelttiği bu şartlı teklif bir varsayım değil, tam anlamıyla gerçekti. Bundan daha sekiz gün önce, Birleşik Devletler üst düzey yetkilileri tarafından kamuoyuna duyurulmuştu. 2 Ocak günü bu yetkililer, Arap-lsrail çatışmasının ve toplu imha silahları sorununun Güvenlik Konseyi tarafından ele alınması karşılığında Irak'ın Kuveyt'ten tamamen çekilme teklifini basına açıklamıştı. Birleşik Devletler ise, Kuveyt'e girilmesi öncesinde bu konuyu görüşmeyi reddediyordu. Farz edin ki halk, teklifin gerçekten masaya yatırıldığından, çoğunluk tarafından desteklendiğinden ve aslında bunun, işgalin önlenmesini istediğimiz diğer nadir durumlarda olduğu gibi, barışı önemseyen, aklı başında her insanın onaylayabileceği türden bir teklif olduğundan haberdardı. Farz edin ki bunların tümü biliniyordu. Sizin fikrinizi bilmem ama bence böylesi bir durumda, şu üçte ikilik oran, yüzde doksan sekize yükselirdi. İşte size propagandanın müthiş başarıları. Büyük olasılıkla, ankete katılan insanlardan bir teki bile az önce bahsettiğim şeylerden haberdar değildi. İnsanlar yalnız olduklarını düşündüler. Bu yüzden de, hiç muhalefetle karşılaşılmadan savaş politikalarına devam etmek olasıydı.

Ambargoların işe yarayıp yaramayacağı konusunda bir hayli tartışma yaşandı. CIA başkanının ortaya çıkıp bunları tartıştığını gördük. Ancak, çok daha belirgin bir sorunun tartışması yapılmıyordu: Ambargolar işe daha şimdiden mi yaradı? Cevap evet'ti, yani görünüşte işe yaramışlardı; ya ağustosun sonlarında ya da daha büyük ihtimalle aralık sonunda. Irak'tan gelen, onaylanmış ve bazı durumlarda Birleşik Devletler'in üst düzey yetkilileri tarafından "ciddi ve üzerinde konuşulup anlaşılabilir" bulunarak kamuoyuna açıklanan çekilme teklifi için başka bir sebep düşünmek gerçekten çok zor. Öyleyse gerçek soru şu: Ambargolar şimdiden işe mi yaradı? Bir çıkar yol var mıydı? Nüfusun geneli,
34
dünyanın büyük çoğunluğu ve demokrat Irak muhalifleri için kabul edilebilir bir çıkar yol olabilir miydi? Bu sorular tartışılmamıştı; zaten iyi işleyen bir propaganda sisteminde bunların tartışılmaması çok önemlidir. Böylece, Ulusal Cumhuriyetçi Komite başkanının şöyle söylemesine olanak tanınır: "Eğer bakanlıkta tek bir Demokrat dahi olsaydı, bugün Kuveyt kurtarılamayacaktı." Bunu söyler ve sonrasında hiçbir Demokrat kalkıp da "Eğer ben başkan olsaydım bugün değil, ta altı ay önce kurtarılacaktı, çünkü o zamanlar, ele geçirmek için uğraşacağım bazı fırsatlar vardı; böylece Kuveyt, on binlerce insan öldürülmeden, çevresel felaketlere neden olunmadan kurtarılacaktı," demez. Hiçbir Demokrat söylemez, çünkü hiçbirinin fikri bu değildir. Henry Gonzalez ve Barbara Boxer böyle düşünen insanlardandır, ancak sayıları o kadar azdır ki neredeyse yok gibidir. Hemen hemen hiçbir Demokrat'ın bunu dile getirmeyeceği gerçeğinin farkında olan Clayton Yeutter ise düşüncelerini beyan etmekte özgürdür. Scud füzeleri İsrail'i vurduğunda, basında kimse bunu alkışlamadı. Bu da iyi işleyen propaganda sistemine ilişkin ilginç bir olaydır. Neden alkışlanmadı diye sorabiliriz. Ne de olsa, Saddam Hüseyin'in iddiaları en az Bush'unkiler kadar iyiydi. Peki neydi bu iddialar? Lübnan'ı ele alalım örneğin. Saddam Hüseyin, ilhaka dayanamadığını söylüyor. İsrail'in, Güvenlik Konseyi'nde oybirliğiyle alınan karara karşı gelerek Suriye'deki Golan Tepeleri'ni ve Doğu Kudüs'ü ilhak etmesine izin vermeyeceğini söylüyor. İlhaka tahammülü yok. İşgale tahammülü yok. İsrail, uymayı reddettiği Güvenlik Konseyi kararlarını ihlal ederek Güney Lübnan'ı 1978'den beri işgal altında tutuyor. Bu süre boyunca, bütün Lübnan'a saldırdı ve halen de Lübnan'ın çoğu kesimini bombalamakta. Saddam, bu duruma dayanamıyor. İsrail'in Batı Şeria'daki zulümleri üstüne hazırlanan Uluslararası Af Raporu'nu okumuş olsa gerek. Yüreği kanıyor; dayanamıyor. Ambargolar işe yarayamaz, çünkü Birleşik Devletler tarafından veto ediliyor. Müzakereler sonuç veremez, çünkü Birleşik Devletler tarafından
35
engelleniyor. Şiddet dışında ne kalıyor geriye? Saddam Hüseyin yıllardan beri beklemekte. Lübnan meselesi için on üç yıl, Batı Şeria için yirmi yıl. Aynı iddiayı daha önce de duydunuz. Bununla, önceden duyduğunuz iddia arasındaki tek fark, ambargoların ve müzakerelerin Birleşik Devletler tarafından engellenmesi nedeniyle işe yaramayacağını Saddam Hüseyin'in samimiyetle söylemesidir. Öte yandan George Bush bunu söyleyemedi, çünkü ambargolar sözde işe yaradı ve müzakerelerin de böyle olacağına inanmamak için hiçbir neden yoktu; tabii müzakere yoluna gidilmeyeceğini açıkça ve kararlıca beyan etmesi dışında. Buna dikkat çeken birine rastladınız mı basında? Hayır. Önemsiz bir şey. Ergenlik çağında, okuryazar bir genç tarafından bir dakika içinde anlaşılabilecek şeylerden biri daha. Fakat, hiç kimse, hiçbir yorumcu, hiçbir köşe yazarı buna dikkat çekmedi. İşte bu da iyi işletilen totaliter bir kültürün işaretlerinden biri. Rıza üretiminin işe yaradığının göstergesi.

Ve bunun üstüne son yorum. Anlatmaya devam ettikçe daha birçok örnek verebiliriz. Saddam Hüseyin'in -Amerika'da geniş çapta, ciddiyetle inanıldığı gibi- dünyayı ele geçirmek isteyen bir canavar olduğu fikrini ele alalım, insanların kafasına üst üste kazınan bir düşünce: O, her şeyi almak üzere. Onu durdurmalıyız. Nasıl bu kadar güçlendi? Endüstriyel altyapısı olmayan küçük bir üçüncü dünya ülkesi altı üstü Irak sekiz yıldan beri iran'la savaşıyor. Yani şu, yönetici sınıfının ve askeri gücünün büyük bir bölümünü tasfiye eden devrim sonrası Iranla. Bu savaşta, Irak az da olsa destek alıyordu. Sovyetler Birliği, Birleşik Devletler, Avrupa, belli başlı Arap ülkeleri ve Arap petrol üreticileri ona arka çıkıyordu. Gel gör ki iran'ı yenemedi. Ama her an bütün dünyayı ele

geçirmek için hazır bekliyor. Buna dikkat çeken birini gördünüz mü peki? Aslında en başta, köylü ordusu olan bir üçüncü dünya ülkesiydi. Şimdilerde ise istihkâm, kimyasal silahlar vb. gibi konularda bir ton yanlış istihbarat toplandığı itiraf ediliyor. Buna dikkat çeken biri oldu mu? Hayır. Hemen hemen kimseyi
36
göremedik. Bu tipiktir. Dikkatinizi çekerim, bu olay, Manuel Noriega'ya tam da aynısı yapıldıktan bir yıl sonra gerçekleşmişti. George Bush'un dostu Saddam Hüseyin'le veya Pekin'deki diğer arkadaşlarıyla, hatta Bush'un kendisiyle kıyaslandığında önemsiz bir hayduttur Manuel Noriega. Kötüdür fakat şu alıştığımız türden dünya standartlarında bir haydut değildir. Dünyaya sığamayacak kadar büyük bir canavara dönüştürülmüştü. Uyuşturucu tacirlerini yöneterek bizi yok edecekti. Bir an önce harekete geçip, yüzlerce hatta belki binlerce insanı öldürerek, küçücük, yaklaşık yüzde sekizlik beyaz oligarşiyi yeniden güçlendirerek ve Birleşik Devletler'in askeri yöneticilerinin kontrolünü siyasi sistemin her aşamasında etkin hale getirerek onu yok etmeliyiz. Ya kendimizi kurtarmak için bunu yapmalıyız ya da bu canavar tarafından yok edilmeye hazırlıklı olmalıyız. Bir yıl sonra aynı şey Saddam Hüseyin tarafından yapıldı. Kimse buna dikkat çekti mi? Kimse neyin niçin olduğundan bahsetti mi? Bunu bulmak için çok uğraşmanız gerekir.
Dikkat ederseniz bunun, barış yanlısı bir halkı Belçikalı bebeklerin kollarını koparan Alman askerlerinden kendisini korumak için Alman olan her şeyi yok etmek isteyen gözü dönmüş histerik bir topluma dönüştüren Creel Komisyonu'nun yaptığından bir farkı yok. Teknikler, televizyonun ve akıtılan bir yığın paranın sayesinde daha gelişmiş olabilir, ama yine de tam anlamıyla geleneksel.
Asıl yorumuma geri dönmek gerekirse, sanırım sorun sadece yanlış bilgi edinme ve Körfez Krizi değil. Çok daha geniş. Asıl sorun, özgür bir toplumda mı, yoksa bir çeşit kabullenilmiş totalitarizm altında olayların merkezinden uzaklaştırılmış şaşkın sürü olarak bir yerlere sürülen, dehşete düşürülen, vatansever sloganları bas bas bağıran, hayatları için sürekli korku duyan, huşu ile kendilerini yok olmaktan kurtaran liderlerine hayran olan; eğitimli sınıflarınsa bir emirle uygun adıma geçerek kendilerinden beklenilen sloganları tekrar ettiği ve evinde değerlerini kaybede-
37
rek gerileyen bir toplumda payımıza düşeni mi yaşamak istediğimiz. Dünyayı mahvetmemiz için ötekilerin bize ödeme yapacağını umarak parayla zoraki itaat sağlayan bir devlet olmaktan vazgeçmeliyiz. Bu bir seçimdir. Yüzleşmek zorunda olduğumuz bir seçim. Böylesi soruların cevabı aslında büyük ölçüde senin benim gibi insanların elinde.
38

Marslı Gazeteci
"Teröre Karşı Savaş"ın Nasıl Aktarılması Gerektiği Üstüne

Bu metin, 22 Ocak 2002 tarihinde "Habercilikte Doğruluk ve Tarafsızlık" adlı mesleki sivil toplum kuruluşunun on beşinci yıldönümünü dolayısıyla New York Belediye Binası'nda verilen konuşmadan derlenmiştir. • .

Sanırım böyle bir fırsatta tartışmaya sunulacak en uygun konunun ne olduğu çok açık: Medya, son ayların en önemli hikâyesini, nam-ı diğer "teröre karşı savaş" sorununu özellikle İslam dünyası ekseninde nasıl ele aldı? Bu arada aklıma gelmişken, burada medya derken yorum, analiz ve fikir dergilerini, yani aslında genel olarak entelektüel kültürü de kapsayan oldukça geniş bir kavramı kastediyorum.
Bu gerçekten önemli bir tartışma konusu. Diğerleri içinde, ADALET kavramı tarafından düzenli olarak ele alınan tek konu bu. Aynı zamanda da, üstüne konuşma yapmak için çok da uygun bir konu değil; nedeni ise çokça ayrıntılı analiz gerektirmesi. Bu yüzden de yapmak istediğim şey biraz değişik bir yaklaşım-
41
la devam ederek hikâyenin tarafsızlık, doğruluk, uygunluk gibi rehber olarak kabul gören genel ilkelerle bağdaşacak biçimde nasıl ele alınması gerektiği sorusunu sormak.
Gelin buna bir çeşit düşünce deneyi yaparak başlayalım. Marslı zeki bir adam canlandırın gözünüzde ("adam" dememin nedeni genelde Marslıların erkek olduğunun

varsayılması). Bu Marslı, Harvard ve Columbia üniversitelerinin Gazetecilik fakültelerinde okudu ve orada tüm yüce değerleri öğrenerek onlara yürekten inandı. Bu Marslı böyle bir hikâyeyi nasıl ele alırdı?
Bence, Mars gazetesine göndereceği bazı gerçeğe dayalı gözlemlerle başlardı işe. Gerçeğe dayalı ilk gözlem, terörizmle savaşın 11 Eylül'de değil, aslında ondan yirmi yıl önce aynı söylemin kullanılmasıyla ilan edildiğidir. Reagan Hükümeti, eminim hepiniz biliyorsunuzdur, başkanın "korkunç terör felaketi" diye tanımladığı durumu lanetleyip, terörizmle savaşın ABD dış siyasetinin esası olacağını ilan ederek yönetime geldi.* Asıl nokta, İslam dünyasında ve o zamanlar Orta Amerika'da da var olan devlet destekli uluslararası terörizmdi. Uluslararası terörizm, "modern zamanda barbarizme bir geri dönüş", "medeniyetin ahlaksız düşmanları"*" tarafından yayılan bir veba olarak tanımlanmıştı. Aslında devlet bakanı George Shultz'dan alıntı yapıyorum.
Reagan'dan alıntıladığım cümle Ortadoğu terörüyle ilintiliydi ve 1985 yılına aitti. Bu dönemde, bölgedeki uluslararası terörizm her yıl yapılan Associated Press anketinde editörler tarafından yılın önde gelen hikâyesi seçilmişti. Bu durumda, şu bizim Marslının belirtmesi gereken ilk nokta teröre karşı savaşın 2001 yılında ikinci kez ilan edildiği ve yılın en önemli hikâyesi haline geldiği, yani terörizmle savaşın ilk kez değil, daha önce de sık sık yapıldığı gibi, yeniden ilan edildiğidir.
Üstelik, çok çarpıcı bir gerçeklik söz konusudur, ki bu da hep
New York Times, 18 Ekim 1985. Washington Post, 26 Ekim 1984.

aynı insanların "yol gösteren" konumunda olmasıdır. Terörizme karşı savaşın ikinci raundunun askeri ayağını sürdüren Donald Rumsfeld, doruktaki yıl 1985 de içinde olmak üzere, ilk rauntta da Reagan'ın özel Ortadoğu delegesiydi. Savaşın Birleşmiş Milletler'deki diplomatik ayağını yürütmek üzere daha birkaç ay önce atanan kişi, teröre karşı savaşın ilk raundunda Birleşik Devletler'in ana üssü olan Honduras'taki operasyonlarını idare eden John Negroponte'un ta kendisidir.
Güç Unsurunun Kullanılması
1985 yılının önde gelen hikâyesi Ortadoğu'daki terördü, fakat Orta Amerika'daki terörizm de günün hikâyelerinde ikinci sırayı alıyordu. Hatta Shultz bunu, Orta Amerika'daki vebanın en dehşet verici belirtisi olarak tanımlıyordu. Anlattığına göre asıl sorun, "bizim yarıküremize yerleşen kanser"di;* onu kesip atmak istiyorduk, ki bunun çabucak yapılması şarttı, çünkü bu kanser Hitler'in Kavgam'daki amaçlarını ortaya koyuyordu ve neredeyse dünyaya hâkim olmak üzereydi. Bu gerçekten tehlikeliydi. Tehlike o kadar ciddiydi ki 1985 yılının Adalet Günü'nde başkan, ulusal sıkıyönetim ilan etti, çünkü dediğine göre bu kanser, "ulusal güvenliğe ve Birleşik Devletler'in dış siyasetine alışılmadık ve olağanüstü bir tehdit" yöneltiyordu. (Adalet Günü, ne tesadüf ki, dünyanın geri kalan kısmında Amerikalı işçilerin mücadelelerine omuz verilmesi anısına kutlanan bir gündür. Birleşik Devletler'de ise şovenist bir bayramdır 1 Mayıs.) Kanser en sonunda söküp atılana kadar sıkıyönetim yılda bir kez yenilendi.
Devlet Bakanı Shultz, tehlikenin o kadar ürkütücü olduğundan bahsediyordu ki, bu şartlarda ılımlı yollara devam etmeyi sürdüremezdiniz; yani kendi deyimiyle "Eğer pazar-
Jack Spence ve Eldon Kenworthy'nin makalelerini incelemek için bkz: ed. Wal-ker, Thomas; Reagan vs. the Sandinistas; Boulder: Westview,1987.

lık masasına gücün gölgesi düşmezse müzakereler yalnızca kapitülasyon kazanımı için bir düzmecedir" (14 Nisan 1986). Shultz, "Eşitlikteki güç unsurunu hesaba katmayı reddeden Birleşmiş Milletler, Uluslararası Mahkeme vb. dış arabulucular kullanmak gibi yasal, ütopist yol" arayanları suçluyordu.
Aslına bakarsanız Birleşik Devletler eşitliğin güç unsurunu, Uluslararası Mahkeme, Latin Amerika ülkeleri ve tabii ki dünyayı fethetmeyi aklına koymuş kanserin yasal ve ütopist bir yol arayışına başarıyla engel olan John Negroponte kumandasında Honduras'ta üs kuran ücretli askeri birlikler yoluyla kullanıyordu. Medya bu konuda hemfikir oldu. Gerçekten ortaya çıkan tek sorun taktiklerdi. Her zamanki gibi savaş şahinleri ve barış güvercinleri arasında bir çekişme söz konusuydu. Savaş yanlılarının durumu, The New Republic'in editörleri tarafından gayet iyi açıklanmıştı (4 Nisan 1984). Kendi deyimleriyle, "kaç tanesinin

katledildiğine bakmaksızın Latin türü faşistlere" askeri yardım göndermeye devam etmek gerektiğini söylediler çünkü, "Salvador'daki ve hatta bölgenin diğer herhangi bir yerindeki insan haklarından daha önemli olan Amerikan öncelikleri" vardı. Savaş şahinleri işte böyleydi.
Öte yandan barış yanlıları, yasal yolların tam anlamıyla işe yarayamayacağını iddia ederek Nikaragua'yı, yani kanseri, "Orta Amerika tarzı"na dönüştürmek ve ona "bölgesel standartları" kabul ettirmek için bazı yeni alternatif yollar önerdiler. Washington Post'dan (14-19 Mart 1986) alıntı yapıyorum. Orta Amerika tarzı ve bölgesel standartlardan kasıt, o dönemde soykırımlar, işkenceler yaparak tasvir edilemeyecek şekilde ortalığı yakıp yıkan El Salvador ve Guatemala terör devletleriydi. Yani barış güvercinlerine göre, Nikaragua'yı da Orta Amerika tarzına çevirmemiz şarttı.
Ulusal basındaki editörler ve köşe yazarları, güvercin ve şahin tarafları arasında neredeyse yüzde elli-elli dağılmıştı, istisnalar
44
tabii ki vardı, ama kelimenin tam anlamıyla istatistiksel bir hatanın içindeydiler. Bu konu üstüne basılmış bir sürü kaynak var; hatta uzun zamandır var, eğer bir göz atmak isterseniz.* O zamanlar vebanın ortalığı kasıp kavurduğu başka bir önemli bölgede, Ortadoğu'da, terördeki istikrar çok daha radikaldi.
Savaş Aynı, Hedefler Farklı
Demek ki, bizim zeki Marslı yakın tarihe ilişkin bu dikkat çekici sürekliliğe kesinlikle önem vermeliymiş; yani Mars'taki manşetler teröre karşı bahsi geçen savaşın, aynı hedeflere karşıymış gibi görünen, fakat -Marslı muhabirimizin de özel olarak belirteceği gibi- asla tam anlamıyla aynı olmayan hedeflere karşı duran insanlar tarafından tekrar ilan edildiğini yazmalıymış.
1980'in CIA ve işbirlikçileri tarafından örgütlenmiş ve silahlandırılmış özgürlük savaşçıları, eğitildikleri özel güçler tarafından şu sıralar Afganistan mağaralarında aranan ahlaksız medeniyet düşmanlarının ta kendisidir. Onlar, teröre karşı ilk savaşın önemli bir bileşeniydi ve bu savaşın içindeki diğer bileşenlerle tamamen aynı şekilde hareket etmişti.
Çok önceden, tam olarak 1981'de Mısır Başbakanı'na düzenlenen suikastla başlayıp bugüne kadar uzanan terörist amaçlarını saklamadılar. Bu maddelerin içinde, Rusya'ya düzenlenecek terörist saldırılar o kadar ağırdı ki, bir noktada fiilen Pakistan'la da bir savaşa girdiler. Ruslar, 1989'da Afganistan'dan çekilerek perişan olmuş ülkeyi Birleşik Devletlerin en gözde toplu katliamcılarının, tecavüzcülerinin ve teröristlerinin eline bıraktığında Afganistan, tarihinin en kötü dönemi olarak tanımlanan sürece girmişti. ABD'nin gözdeleri, şimdi de Kabil sınırları dışında iş başında. Bu sabahki Wall Street Journal' a (22 Ocak 2001) göre, böl-
Bazı yorum ve kaynaklar için Bkz: Chomsky, Noam, Medya Gerçeği, Everest Yay., Ekim 2002.
45
gedeki en önemli diktatörlerden ikisi, büyük bir savaşın patlamasına neden olacak bir bahanenin izini sürüyorlarmış. Umarız başaramazlar.
İşte bunların tümü Mars basınının manşetlerini oluşturuyor; tabii ki sivil halka ifade ettikleriyle birlikte aktarılıyor; çünkü sivil halk kavramı, dört ay öncesinden kullanılmaya hazır olduğu halde, koşullar yüzünden dağıtılmayan gıda ve diğer ihtiyaçlardan hâlâ çaresizce mahrum bırakılan çok büyük bir insan topluluğunu kapsıyor.
Bunun sonuçlarını bilmiyoruz ve asla bilmeyeceğiz de. Çünkü entelektüel kültürde bir ilke vardır ki buna göre, düşmanın suçlarını bir lazer keskinliğiyle soruşturursunuz, ama asla dönüp kendinize bakmazsınız, -bu nokta çok önemlidir- böylece, Vietnam'da, Salvador'da ya da başka yerlerde ardınızda bıraktığınız cesetlerin sayısı hakkında oldukça muğlak tahminlerde bulunursunuz.
Ahlaki Denkliğin Sapkınlığı
Daha önce de söylediğim gibi, Mars'taki manşet bu olacak, iyi bir Marslı muhabir, birkaç temel düşünceyi açıklamak isteyecektir. Her şeyden önce, terörizmin tam olarak ne olduğunu; sonra da buna verilecek uygun tepkinin ne olduğunu öğrenmek ister, ikinci sorunun cevabı her ne olursa olsun, verilecek uygun tepki, doğruluğu kabul edilmiş bazı ahlaki önermeleri tatmin etmek durumundadır ve Marslı da bu önermelerin neler olduğunu kolayca keşfedebilir; en

azından teröre karşı kendi kendini ilan eden savaşın liderleri tarafından nasıl anlaşıldığını ortaya çıkartabilir; çünkü bize hiç durmadan ne denli dindar Hıristiyanlar olduklarından, "ikiyüzlü" kelimesinin, çok hürmet ettikleri Kutsal Kitap'ta önemle verilmiş tanımını ezbere bildiklerinden bahsedenler o liderlerdir. Şöyle ki, "ikiyüzlü," kendisine uygun bulmadığı koşulları başkasına uygun görendir.
46
O zaman Marslı, asgari ahlak seviyesine ulaşabilmek için üstünde karara varılması hatta ısrarla durulması gereken bir şey olduğunu anlar: Eğer yaptığımız bir hareket bizim için doğruysa diğerleri için de doğrudur ve eğer diğerleri yaptığında yanlışsa, o zaman, biz yaptığımızda da yanlıştır. Şimdi, ahlaki önermenin bu en temel bilgisini anladıktan sonra Marslı, tasını tarağını toplayıp Mars'a geri dönebilir. Çünkü araştırma görevi artık bitmiştir.
Terörizme karşı savaş üstüne yapılan geniş yayınların ya da yorumların hiçbirinde bu asgari düzeye biraz olsun yaklaşmayı başaran bir cümle, tek bir cümle bulma şansı yoktur. Benim lafıma bakmayın siz, kendiniz de bir deneyin. Abartmak istemiyorum; yani büyük olasılıkla belki şimdi, belki başka zaman sayfa kenarlarında nadir de olsa bir cümle bulabilirsiniz.
Bununla beraber, bu ahlaki önerme ana görüş sınırları içinde tanınır. Son derece tehlikeli bir sapkınlık olarak kabul edilir ve bu yüzden de, kimse onu açığa vurmadan, karşısına geçit vermez duvarlar örülmelidir. Aslında, saygı duyuyormuş gibi yaptığımız ahlaki önermelere uymayıp da sapkınlığa tutulmaya, ona tabi olmaya kalkışacak birilerinin olması durumunda kullanıma hazır teknik bir sözcük de var. Bu suçlular "ahlaki görecelik" -bu, kendimize uygun gördüğümüz koşulları başkalarına da uygun görüyoruz önermesiyle aynı anlama geliyor- denilen bir şeyden suçludur ya da "ahlaki denklik" ten. Sanırım bu terim, birilerinin de bizim suçlarımıza bakmaya cesaret edebileceği tehlikesini bertaraf etmek için Jeane Kirkpatrick tarafından icat edilmişti.
Ya da onlar, Amerika'ya yönelik ağır bir eleştiri suçu işliyorlardır; belki de Amerika karşıtıdırlar. Çok ilginç bir kavram. Bu terim, sadece totaliter rejimlerde, örneğin Rusya'nın eski günlerinde yani "anti-Sovyetizm"in en büyük suç olduğu dönemlerinde kullanılmıştı. Eğer biri kalkıp da İtalya'da Anti-İtalyan adıyla bir kitap yayımlarsa, buna Milano ve Roma sokaklarında verilen tepkinin nasıl olabileceğini hayal edebilirsiniz; zaten özgürlük ve demokrasinin ciddiye alındığı her ülkede bu geçerlidir.
47
İşlevsiz Bir Tanım
Fakat biz Marslının, önlenemez azarlayıcı sert sözlerle, iftira yagmuruyla caydırılamadığını ve en temel ahlaki önermelere bağlı kalmakta inat ettiğini varsayalım. Daha önce de belirttiğim gibi, eğer bunu yaparsa evine geri dönebilir; ancak onun sırf merakı yüzünden kalıp biraz daha inceleme yapmak istediğini farz edelim. Peki sonra ne olacak? Dosdoğru, önemli bir soruya, "Terörizm nedir?" sorusuna dönüş yapılacak.
Bunun cevabını bulmak için ciddi bir Marslı muhabirin izleyeceği uygun bir yön var: Terörizme karşı savaşı deklare eden insanların terörizm tanımına bak; bu yeterince adil olur. Ve aslına bakarsanız, Birleşik Devletler kanunlarında, askeri yasalarda ve daha başka yerlerde terörizmin resmi bir tanımı vardır. Ne olduğu kısaca anlatılmıştır. Alıntı yapmak gerekirse terörizm, "Çıkış noktası gereği siyasi, dini ve ideolojik olan amaçlara baskı, gözdağı verme ve korku telkin etme yoluyla ulaşmak için planlanmış şiddet kullanımı ve vahşet tehlikesi"dir. Oldukça basit geliyor kulağa; görebildiğim kadarıyla çok da uygun. Ancak sürekli olarak, terörizmi tanımlama sorununun ne denli can sıkıcı ve karmaşık olduğunu okuyup duruyoruz ve doğal olarak bizim Marslı da bunun neden böyle olduğunu merak edebilir. Bir cevabı var. Resmi tanım işlevsizdir. Hem de iki önemli nedenle işlevsizdir. Birincisi bunun, resmi siyasetin tanımına yakın hatta çok yakın bir yorum olması. Ancak iş resmi siyasete gelince terörizmin adı, düşük yoğunluklu çatışma ya da terör karşıtı savaş olur.
Sırası gelmişken belirteyim, bu sadece Birleşik Devletler'e özgü değildir. Gözlemlediğim kadarıyla bu uygulama evrensel. Örnek vermek gerekirse, 1960'ların ortalarında daha çok Pentagon'la bağlantılı bir araştırma kurumu olan Rand Şirketi, Japonya'nın 1930'larda Mançurya'ya ve Kuzey Çin'e düzenlediği

saldırıları konu alan ilginç bir Japon "isyan bastırma kılavuzu" serisi bastı. Oldukça ilgimi çekmişti ve bu kılavuzla hemen hemen ay-
48
nısı olan Birleşik Devletlerin Güney Vietnam kılavuzunu karşılaştıran bir makale yazmıştım o zamanlar.* Ancak belirtmeliyim ki makale o kadar da zekice değildi. Her neyse, bu bir gerçek ve hatta bildiğim kadarıyla evrensel bir gerçek. O halde, resmi tanımı kullanamamamızın birinci nedeni buymuş. İkinci neden ise bundan çok daha basit: Teröristlerin kim olduklarına dair bütün yanlış cevapları, temelden yanlış cevapları vermesi. Öyleyse, resmi tanımın tamamen terk edilmesi gerekir ve bu yüzden size doğru cevapları verecek bir çeşit gelişmiş tanım bulmanız şart olur ki bu zordur. Terörizmin tanımının ne kadar zorlayıcı bir tartışma konusu olduğu ve büyük beyinlerin onunla mücadele verdiği vb. şeyler duyuyor olmanızın nedeni de işte budur.

Neyse ki bir çözüm var. Çözüm terörizmi, onların bize -biz her kim olursak olalım- karşı uyguladıkları terörizm olarak tanımlamak. Bildiğim kadarıyla bu evrenseldir; gazetecilikte, bilimde. Ve sanırım tarihsel bir olgudur da; yani ne de olsa bu uygulamaları takip etmemiş bir ülkeyle hiç karşılaşmadım. O halde, yine de sorundan bir çıkış yolu var. Terörizmin bu işe yarar tanımıyla her zaman okuduğunuz klasik sonuçları çıkartabiliriz: şöyle ki, bizler ve bizim müttefiklerimiz terörizmin asıl kurbanı ve terörizm ise güçsüzün silahı.

Elbette, resmi anlamda terörizm de diğer silahlar gibi güçlünün silahı; fakat bir kere "terörizm"i bize karşı uygulanan terör olarak algıladıysanız o, tanımı gereği, güçsüzün silahıdır. Demek ki tanımı gereği, terörizmin güçsüzün silahı olduğu doğrudur. O halde, sürekli olarak gazetelerde veya dergilerde bununla ilgili yazanlar ve yazdıkları da doğrudur; gereksiz tekrarlar; kural gereği.

Liberation, Eylül-Ekim 1967. Yeniden Basım: Chomsky, Noam; American Power and The New Mandarins; New York: Pantheon, 1969.
49
Tipik Terörizm " –

Bizim Marslı'nın, bu görünüşte evrensel olan kurallara meydan okumaya devam ettiğini ve tekrar tekrar sözü edilen ahlaki önermelerin yanı sıra terörizmin, Birleşik Devletler tarafından yapılmış resmi tanımını da gerçekten kabul ettiğini varsayalım. Yalnız şunu söylemeliyim ki, şimdiye kadar çoktan uzayda yol almaya başlardı ama hadi biz yine de varsaymaya devam edelim. Eğer Marslı bu kadar ileriye giderse, hiç şüphesiz orada terörizmin çok belirgin resimleriyle karşılaşır. Örneğin 11 Eylül, terörist vahşetin özellikle şok edici bir örneğidir. Diğer bir belirgin örnekse, ingiliz savunma kurmaylarının başkanı olan Amiral Michael Boyce tarafından ilan edilen ve ekim sonlarında (28 Ekim 2001) New York Times'ın baş sayfa haberi olarak yayımlanan ABD-Ingiliz karşı saldırısıdır. Amiral, Afganistan halkına "liderini değiştirinceye kadar" Amerikan ve İngiliz ordularının onlara karşı düzenlediği saldırılara devam edeceğini bildirmişti.

Dikkat ederseniz resmi tanıma göre bu, uluslararası terörizmin tipik bir resmi; okumasını tekrar yapmayacağım fakat bunun üstüne düşünürseniz kesinlikle kusursuz bir örnek olduğunu görürsünüz.

Bu açıklamadan iki hafta önce George Bush Afganlara, daha doğrusu Afganistan halkına, aranılan zanlılar teslim edilinceye kadar saldırıların devam edeceğini bildirmişti. Hatırlatırım ki Taliban rejiminin devrilmesi düşüncesi akıllara, -aslında bunu kendi çıkarları için kullanarak, savaşın ne denli haklı olduğunu yazacak olan entelektüellerin aklına- bombalamadan birkaç hafta sonra gelmişti. Elbette bu da tipik terörizmdi: Teslim etmenizi istediğimiz bazı insanları bize verene kadar sizi bombalamaya devam edeceğiz. Taliban rejimi bazı deliller göstermesini istediyse de Birleşik Devletler sürekli olarak bu isteği görmezden geldi. Aynı Birleşik
50
Devletler, tam da o dönemde gelen suçluları iade tekliflerini dikkate almayı bile düpedüz reddetti; bu tekliflerin ne kadar ciddi olup olmadığını bilemiyoruz çünkü geri çevrildi.

Şüphesiz Marslı bunların hepsini belgeleyecektir ve biraz ev ödevi yaptıysa olan bitenin nedenlerini, başka bir sürü örnek de bularak, çabucak açıklayabilecektir. Nedenler çok basit: Dünyayı yönetenler bir şeyi açıklığa

kavuşturmak zorundadır ki bu da başka hiçbir otoriteye boyun eğmedikleridir. Bu sebeple delil sunmak durumunda oldukları fikrini kabul etmez, suçluların kendilerine iadesini talep yoluyla halletmeyi uygun görmezler; nitekim, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin yetkisini de açıkça reddederler. ABD anlamı açık ve net olan yetkiyi kolayca, hiçbir nedene ihtiyaç duymadan ele geçirebilirdi. Fakat bu seçeneği geri çevirdi.

Ve bu oldukça anlamlı. Nitekim uluslararası ilişkilerde ve diplomaside bunun için kullanılan bir terim de var. Güvenilirlik sağlama deniyor buna. Başka bir ifadeyle, "biz terörist bir devletiz ve eğer yolumuza çıkarsanız bunun sonuçlarına katlanırsınız" cümlesinin ilan edilmesidir. Tabii bu ancak "terörizm"i resmi anlamda yani Birleşik Devletler yasalarında ve diğerlerinde tanımlandığı anlamda kullanıyorsak geçerlidir ve daha önce değindiğim sebeplerle de kabul edilemezdir,

Tartışılamaz Olaylar

Gelin ahlaki önermelere geri dönelim. Neredeyse evrensel olarak kabul görmesinin yanı sıra adil, takdire şayan ve kesinlikle doğru diye tanımlanan resmi öğretiye göre Birleşik Devletler'in -ta ki Afganlılar, kanıt sunmayı ve suçluları iade talebi yapmayı reddeden ABD'ye, zanlıları teslim edene kadar ya da Boyce'un daha sonra söylediği gibi, liderlerini değiştirinceye kadar- onlara karşı terörist bir savaşı sürdürmesine izin verildi. Yani, Kutsal Kitabın açıkladığı anlamda ikiyüzlü olmayan bir kimse anında şu

sonuca varacaktır: Birleşik Devletler, beş bin ölümün dört bininden sorumlu olan bir terörist birliğin lideri olmaktan suçlu bulunan katil Emmanuel Constant'ı teslim edene kadar Haiti'nin ABD'ye karşı büyük çaplı terörist bir saldırı yürütmesine izin verilmiştir.

Bu olayda kanıtlar ortadaydı hiç şüphesiz. En sonuncusu 30 Eylül 2001'de -yani şüpheli teröristleri teslim etmediği takdirde Afganistan'ın teröre tabi tutulacağı üstüne tüm o konuşmaların yapıldığı sırada- olmak üzere Haiti, tekrar tekrar Emmanuel Constant'ın iadesi talebinde bulunmuştu. Elbette sadece dört ya da beş bin siyah insanın ölmüş olması nedeniyle sanırım çok ciddiye alınmadı. Bu durumda belki de, Birleşik Devletler'de kitlesel terör başlatmalılar. Bombalayamadıklarına göre, biyo-terör ya da ne bileyim, başka bir yönteme başvurmaları gerekir; ABD, on ikinci yüzyıldan bu yana Haiti halkına karşı korkunç suçlardan sorumlu olan yönetimini değiştirene kadar.

Ya da ahlaki önermelere bağlı kalmak gerekirse, Nikaragua'nın da, sırası gelmişken, terörizme karşı açılan savaşı yeniden ilan eden liderleri, yani yine aynı insanları hedef alarak bahsedilen yöntemlere başvurmasına mutlaka izin verilmiştir. Nikaragua'ya düzenlenen terörist saldırının 11 Eylül'den bile daha amansız olduğunu anımsayın; on binlerce insan öldürülmüş, ülke belki bir daha asla telafi edilemeyecek derecede harap düşmüştü.

Bu da tartışılamaz örneklerden biri olduğu için üstünde durmak zorunda değiliz. Tartışılamaz olmasının nedeni Uluslararası Mahkeme'nin, bütün ülkelerin uluslararası yasalara uyması gerektiği yönündeki -kimsenin adını söylemeyen ama kimi ima ettiği açıkça belli olan- ancak ABD tarafından veto edilen ve İngiltere'nin çekimser oy kullandığı Güvenlik Konseyi kararına dayanarak Birleşik Devletleri, uluslararası terörizmden suçlu bulan hükmüdür. Ya da Genel Kurul kararının yine aynı şeyi onayla-

yan, fakat Birleşik Devletler ve bir-iki müvekkil devlet tarafından karşı çıkılan hükmü de tartışılmaz olmasının bir nedenidir. Uluslararası Mahkeme, Birleşik Devletler'e uluslararası terörizm suçuna hemen bir son vererek yüklü tazminatlar ödemesini emretti. Birleşik Devletler saldırıları hemen kızıştırmak amacıyla iki yanlı bir kararla cevabını verdi; medyanın tepkisini daha önce anlatmıştım. Tüm bunlar, kanser yok edilinceye dek sürdü ve hâlâ da devam ediyor.

Böylece, terörizmle savaşın tam ortasında, Kasım 2001'de, Nikaragua'da seçimler oldu ve ABD seçimlere kökünden müdahale etti. Yanlış sonuçları kabul etmeyeceği yönünde Nikaragua'yı uyardı; hatta nedenini bile söyledi. Dışişleri Bakanlığı, 1980'lerdeki uluslararası terörizmde Nikaragua'nın -Birleşik Devletler'in en yüksek uluslararası merciler tarafından suçlu bulunmasına neden olan terörizme

direnerek- oynadığı role göz yumamayacağımızı açıkladı. Kendini tutkuyla terörizme ve ikiyüzlülüğe adamış entelektüel kültürde, bunlara dair hiçbir yorum yapmadan geçilir ama sanırım Mars basınının manşetlerinde bir yer bulabilir. Burada ise nasıl ele alındığına bakın ve görün. Sırası gelmişken bir de, bu tartışılmaz olaydaki en gözde "adil savaş" teorinizi oluşturmaya çalışın.

Çoğunluğun Ehlileştirilmesi

Nikaragua'nın, terörle savaş bahanesiyle kendisine ABD tarafından yöneltilen uluslararası terörizme karşı elbette bir savunması vardı. Şöyle ki, Nikaragua'nın bir ordusu vardı. Diğer Orta Amerika ülkelerinde ordu, Birleşik Devletler ve diğer uydu devletleri tarafından silahlandırılarak eğitilen terörist güçlerden oluşuyordu ve doğal olarak terörist gaddarlıkları çok daha kötüydü. Barış yanlılarının, Nikaragua kanserini Orta Amerika tarzına dönüştürmeliyiz dedikleri buydu. Fakat bu durumda, kurban bir devlet olmuyordu ve bu yüzden de Uluslararası Mahkeme'ye ya

da Güvenlik Konseyi'ne başvuruları reddediliyor, -belki Mars dışında- tarihin çöp tenekesini boyluyordu.

Bu terörün etkileri uzun solukluydu. Burada, Birleşik Devletler'de, 11 Eylül terörist vahşetinin geniş çaplı etkileriyle ilgili -zaten gerektiği gibi- oldukça çok kaygı duyuluyor. Bu nedenle, örneğin, New York Times'daki (22 Ocak 2002) bir başmakalede, yaşadıkları trajedi nedeniyle çıkarın ötesine geçen insanlardan söz ediliyordu. Tabii ki aynı şey çok daha kötü terör suçlarının kurbanları için de geçerli ancak bu yalnızca Mars'ta haber olabilir.

Bu yüzden, diyelim, birkaç yıl önce Salvador Cizvitleri tarafından bir müzakere yapıldığını söyleyen bir haber bulmaya çalışabilirsiniz. Cizvitlerin, Birleşik Devletler uluslararası terörizmi altında yaşadıkları tüyler ürperticiydi. Müzakere raporu,* "terörizm kültürü" diye tanımlanan şeyin, ardında bıraktığı etkiler üstünde durmuştu. Bu kültür, egemen terörist devletin ve onun yerel temsilcilerinin emirlerine boyun eğmesi gerektiğini ya da devlet destekli uluslararası terörizmin doruklarda olduğu seksenlerde, barış yanlılarının tavsiye ettiği gibi, yeniden Orta Amerika tarzına döndürüleceklerini fark eden çoğunluğun emellerini ehlileştirir. Tabii yaşadığımız yerde bundan söz edilmese de belki Mars'ta manşet olabilir.

İstekli Ortaklar

Doğrusu Marslı, savaşın birinci ve ikinci dönemleri arasındaki diğer ilginç benzerliklerin de farkına varabilir. 2001 yılında, aklınıza gelebilecek neredeyse bütün terörist devletler büyük bir şevkle terörizme karşı oluşturulan koalisyona katılıyordu ve bunun nedeni hiç de gizli değildi.

Örneğin, Rusların neden bu denli istekli olduklarını hepimiz

Envio, Mart 1994.

biliyoruz: Çeçenya'daki korkunç terörist faaliyetlerine Birleşik Devletler onayı almak istedikleri için.

Türkiye de özellikle istekliydi. Asker gönderme önerisini getiren ilk devletti ve başbakan bunu şöyle açıkladı: Türkiye'nin en kötü terörist zulümden kurtulabilmesi ve 1990'ların etnik sorunlarını bir an evvel halledebilmesi için ona güç vermek amacıyla yalnızca Birleşik Devletler'in asker -Clinton döneminde ordunun yüzde seksenini- yığma teklifinde bulunmasına duyulan minnetti bunun nedeni. Minneti o kadar büyüktü ki terörizme karşı açılan bu yeni savaşta asker göndermeyi teklif etmişlerdi. Unutmayın ki bunları yapan biz olduğumuz için, kural gereği, yapılanın adı terörizm olmuyor. Listenin devamı için de aynı şey geçerli olduğu için sıralamaya devam etmeyeceğim.

Aynı şey, sırası gelmişken ekleyeyim, savaşın ilk dönemi için de geçerliydi. Amiral Boyce'dan alıntıladığım açıklama, İsrail'in ünlü devlet adamlarından biri olan Abba Eban'ın 1981'deki sözlerinin benzer bir yorumuydu. Terörizme karşı savaşın ilan edilmesinden hemen sonraydı. Eban, İsrail'in Lübnan'daki vahşetiyle ilgili gerçekten korkunç itirafları şöyle söyleyerek meşru kılmaya çalışıyordu: "Etki altındaki halkların, çarpışmaları durdurmak için baskı uygulayacağı yönünde mantıklı bir olasılık vardı"* Dikkatinizi çekerim; bu, resmi anlamdaki uluslararası terörizmin diğer bir tipik resmi.

Bahsettiği çarpışmalar Israil-Lübnan sınırında meydana gelen çarpışmalardı. Ezici yoğunlukla İsrail kaynaklı olan ve genellikle bahane bile bulmadan çıkartılan bu çarpışmalar, Birleşik Devletler tarafından desteklendiği için, kural gereği, ne terörizm sayılıyordu ne de terörizm tarihinin bir parçası O zamanlar, ABD'nin kararlı desteğiyle İsrail, planlanmış bir istila için bazı bahaneler bulmak amacıyla Lübnan'a saldırılar düzenliyor, orayı bombalıyor ve daha birçok zulme başvuruyordu. Doğrusu, bahane bula-
Jerusalem Post, 16 Ağustos 1981.
55
masa da her koşulda, on sekiz bin insanı öldürerek istilayı başardı ve sonrasında daha birçok vahşete imza atarak yirmi yıl boyunca Güney Lübnan'ı işgali gerçekleştirdi; ancak bunların tümü kayıt dışıydı çünkü Birleşik Devletler'in azimli desteği arkasındaydı.

Ödüllü Zulümler

Tüm bunlar -82 sonrası saldırıların baş gösterdiği- 1985'te zirveye ulaştı; bu aynı zamanda, "Demir Yumruk Operasyonları" denilen ABD-Israil zulümlerinin Güney Lübnan'da doruğa ulaştığı yıldı; bu operasyonlarda, başkumandanlığın "terörist köylüler" diye tanımladığı insanların çok büyük bir bölümü katledilmiş, bir kısmı da sürgüne gönderilmişti. Başbakan Şimon Perez'in emrinde yürüyen bu operasyonlar, terörizmin en önde gelen hikâye olduğu zirve yılı 1985'in en berbat uluslararası suçu ödülüne adaydı.

Başka rakipler de vardı. Onlardan biri, yine 1985'in başlarında Beyrut'ta meydana gelen araba bombalama olayıydı. Bir caminin hemen dışında bulunan arabadaki bombanın patlayacağı zaman öyle bir ayarlanmıştı ki, olabilecek en fazla ceset sayısını garanti etmek için, insanların camiden çıktığı an seçilmişti. Olayın tüyler ürpertici bilançosunu ortaya koyan Washington Post'a* göre, bomba seksen kişiyi öldürmüş ve iki yüz elliden fazla insanın yaralanmasına neden olmuştu. Bunlardan çoğu kadınlar ve kız çocuklarıydı; bomba o kadar ağır ve kuvvetliydi ki yatağındaki bebekleri öldürdü. Ve zulmün daha başka halleri... Gerçi bu da sayılmaz, çünkü CIA ve İngiliz istihbaratı tarafından düzenlenmişti ve bu yüzden de terörizm değildi. Öyleyse ödül için gerçek bir aday olamazdı.

O halde, zirve yılı 1985'te mümkün olan tek rakip İsrail'in,
Washington Post Weekly, 14 Mart 1988
56
yetmiş beş insanı öldüren Tunus bombalamasıydı; İsrail basınındaki güvenilir muhabirlerin verdiği bazı tüyler ürpertici bilançolar vardı ABD de bu zulme Tunuslu müttefiklerini, bombacıların yolda olduğu konusunda uyarmayı ihmal ederek ortak oldu. Dışişleri Bakanı George Shultz hemen İsrail Başbakanı Yitzhak Shamir'i çağırarak Birleşik Devletler'in bu olaya sonuna kadar sempati duyduğunu anlattı. Ancak, Güvenlik Konseyi oybirliğiyle -tabii ki ABD'nin çekimserliğiyle- olayı silahlı saldırı eylemi olmaktan suçlu bulunca Shultz, uluslararası terörizmden aldığı açık desteği korku içinde geri çevirdi.

Gelin Washington'a ve uydularına, Nikaragua olayında olduğu gibi, lehte düşünme hakkı verelim ve gelin farz edelim ki suç, Güvenlik Konseyi'nin tanımladığı gibi çok daha ciddi bir suç olan saldırı değil, yalnızca uluslararası terörizm suçuydu. Eğer bu bir saldırıysa ve eğer ahlaki önermelere uygun ilerleyeceksek, o halde, Nuremburg davalarıyla devam etmek gerekir.

Bunlar, 1985 zirve yılında bu düzeyin yakınında bir yerlere ulaşabilen yegâne üç davadır. Tunus'un bombalanmasından birkaç hafta sonra Başbakan Peres Washington'a gelerek, Ronald Reagan'ın Ortadoğu'daki "korkunç terör felaketi" üstüne yaptığı açıklamaya katıldı. Bunlardan hiçbiri tek kelime yorum içermiyordu ve doğruydu da, çünkü kural gereği, yine hiçbiri terörizm değildi. Kuralı hatırlayın: Bu, yalnızca bize yapılırsa terörizmdir. Biz ötekilere bunun kat kat kötüsünü de yapsak, bu, terörizm olmaz. İşte yine evrensel ilke. Her ne kadar bizim yaşadığımız yerde tartışılamaz' olsa da belki Marslı onun farkına varabilir.

Birkaç yıl önce bununla ilgili bir yazı yazdığımda tarihteki en iyi eleştiriyle karşılaştım. (18 Eylül 1988) Washington Post'a, Ortadoğu muhabiri tarafından yazılan bu iki kelimelik eleştiride makalem, "nefes kesecek kadar kafa

karıştırıcı" diye tasvir ediliyordu. Bunu sevdim. Bana kalırsa "nefes kesecek kadar" demekte yanılıyordu -makaleyi okursanız oldukça ağırbaşlı olduğunu

görürsünüz- fakat "kafa karıştırıcı" sözünde haklıydı. Yani, temel ahlaki önermeleri kabul etmek ve anlatılmaması gereken gerçekleri anlatmak için kafanın karışmış olması gerekir.

Aşağılık Bahaneler

Şimdi Marslı'ya geri dönelim. Medeniyetin ahlaksız düşmanları diye tanımlanan Ortadoğu'daki uluslararası terör tarafından yaşadığımız zamanın barbarizme dönüştürülmesinin zirve yılının neden 1985 olduğu sorusuyla şaşkına dönmüş olabilir. Böyle hissetmiş olabilir, çünkü bölgede uluslararası terörizmin neden olduğu en kötü durumlar hafıza kuyusunu boylamıştı; aynen Orta Amerika'daki uluslararası terörizm ve daha başka birçok olay gibi. Güncel olanlar, özellikle. Yine de 1985'deki bazı olaylar hatırlanıyor; iyi ve doğru hatırlanıyor çünkü onlar terörizmdir. Yılın terörizmi resmi ödülü, Ac-hille Lauro'nun uçak kaçırmasına ve kötürüm bir Amerikalı olan Leon Klinghoffer'ın öldürülmesine veriliyor. Bu olayı herkes bilir. Tam anlamıyla bir vahşetti. Elbette sonra, bu vahşetin failleri eylemlerini, bir hafta önce Tunus'a düzenlenen bombardımana misilleme olarak yaptıklarını açıkladılar ki bu bombardıman uluslararası terörizmin çok daha kötü bir kanıtıydı; fakat haklı olarak bizler, bu faillerin öne sürdüğü bahaneyi, hak ettiği gibi aşağılayarak, kabul etmeyi reddettik. Kendini ödlek ve ikiyüzlü olarak tanımlamayan herkes, şiddet yoluyla yapılan diğer tüm misillemeler söz konusu olduğunda bu prensip sahibi tavrı takınacaktır. Örneğin bu misillemelere, hani şu milyonlarca insanı açlık sınırının eşiğine getireceği açık ve net olarak beklenen Afganistan'daki savaş da dahil. Söylediğim gibi, asla bilemeyeceğiz, ilkesel sebepler yüzünden...

Ya da şu anda İsrail işgali altındaki bölgelerde yaşanan daha düşük şiddetli vahşetler her zamanki gibi Birleşik Devletler destekli olduğu için tabii ki terörizm değil. Marslı, Birleşik Devlet-

ler'in şu sıralarda bir kez daha teröre karşı savaşı, terörizmi korumak ve en önemli uydu devletindeki terörizmi tırmandırmak için bahane olarak kullandığı haberini hiç şüphesiz birinci sayfadan verirdi.

Bunun en son aşaması 1 Ekim 2000'de başladı. 1 Ekim'den itibaren yani halen sürmekte olan İntifada başladıktan sonraki ilk günlerde, İsrail helikopterleri roketleriyle silahsız Filistinlilere saldırmaya başladı; düzinelercesi yaralandı ve öldürüldü. Kendini savunmak için bahanesi yoktu. [Ek yorum: "İsrail helikopterleri" ifadesi okunduğunda, bunun gerekli eğitimle donatılmış İsrailli pilotların kullandığı, Birleşik Devletler helikopterleri anlamına geldiği anlaşılmalıdır.]

Clinton anında bu vahşete yanıt verdi. 3 Ekim'de, yani iki gün sonra, eylül ortasında gönderilen Apachi saldırı helikopterlerinin yedek parçalarıyla birlikte onlu gruplar halindeki en büyük askeri helikopter naklini yapmak için işe koyuldu. Basın, işbirliği yaparak bunu yayımlamayı reddetti; bakın reddetti diyorum, beceremedi değil. Yani hepsi olan bitenden haberdardı.

Geçen ay Mars basını, oradaki terör çemberinin daha çok kızışmasını çabuklaştırmak için Washington'ın nasıl müdahale ettiğini kesinlikle manşet yapardı. 14 Aralık'ta ABD, Güvenlik Konseyi'nin Mitchell önergelerinin yürürlüğe konması ve şiddetin azaltılmasının ne kadar gerçekleştirildiğini kontrol edecek uluslararası gözlemcilerin yollanması yönündeki kararını veto etti. Bu karar derhal genel kurula gönderildi ancak orada Birleşik Devletler'in ve bir de İsrail'in itirazıyla karşılaşınca kayıplara karıştı. Basında çıkan haberleri kontrol edebilirsiniz.

Bir hafta öncesinde Cenevre'de, resmi anlaşmalar tarafından kongreyi yürütmek üzere yükümlü kılınan Dördüncü Cenevre Sözleşmesi taraflarının bir kongresi vardı. Bu sözleşme, bilindiği gibi, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Nazilerin zulmünü yargılamak amacıyla kurulmuştu. Camp David müzakereleri sırasında, Clinton ve Barak sayesinde sürekli yükselen Birleşik Devletler'in

tam desteğiyle kurulmuş ve geliştirilmiş yerleşim yerleri de dahil, işgal edilen tüm bölgelerde ABD ve İsrail ne yapsa bu konvansiyon tarafından fiilen engelleniyordu. İsrail bu yorumu reddediyor.
Konu, Ekim 2000'de Güvenlik Konseyi'ne geldiğinde ABD, yasalarının şartlarından haberdar olduğu uluslararası hukukun önemli ilkelerini ihlal konusunda, böylesi açık bir duruş sergilemek istemeyerek çekimser kaldı. Güvenlik Konseyi böylece, on dörde sıfır oyla İsrail'den yine açıkça ihlal ettiği konvansiyonu onaylamasını talep etti. Clinton öncesinde Birleşik Devletler de diğer üyelerle birlikte, Konvansiyonu "açıkça ihlal" etmesi nedeniyle İsrail'in suçlu olduğu yönünde oy kullandı. Bu, uluslararası hukuku ve Birleşmiş Milletler'in İsrail-Filistin üstüne aldığı erken dönemdeki kararlarını, uygulamada yürürlükten kaldıran Clinton yöntemine uygundu.
Medya bize Arapların, Sözleşme'nin başka devletin hâkimiyeti altındaki bölgelere uygulandığına inandığını söylüyor ki bu, biraz ihmaller yapılmış olsa da doğrudur. 5 Aralık 2001'de yapılan ve tüm Avrupa Birliği'ni kapsayan toplantıda konvansiyonun başka devletlerin hâkimiyeti altındaki bölgelere uygulanabilirliği, sömürgeleştirmenin yasadışılığı tekrar onaylandı ve İsrail -yani ABD ve İsrail- uluslararası hukuka riayet etmeye Çağırıldı. Birleşik Devletler, toplantıyı boykot etme suretiyle etkisiz hale getirdi. Basında çıkan haberleri yine kontrol edebilirsiniz.
Bu hareketler yeniden bölgedeki terörizmin, en berbat unsuru da dahil, gerginleşmesine katkıda bulundu ve medya onu, alışıldık biçimde aktardı.
Terörizme Cevaplar
En sonunda Marslı araştırmacıya katıldığımızı ve kurallardan kesin olarak saptığımızı farz edelim. Ahlaki önermeyi kabul ettik diyelim. Eğer bu düzeye ulaşabilirsek, ancak o zaman, terörist

suçlara nasıl karşılık verilmesi gerektiği sorusu samimiyetle ortaya çıkar. Buna verilecek bir yanıt, yasaya uyan devletlerin örneğin Nikaragua'nın uygulamalarını takip etmektir. Elbette oradaki uygulama başarısız oldu çünkü dünyanın kanunla değil güçle yönetildiği gerçeğinin dikine gittiler; ancak aynı şey Birleşik Devletler için bir başarısızlık olmazdı. Buna karşın açıkça göz ardı edildi. Ben şu son birkaç ayın o yoğun yayın akışında hu uygulamayla ilgili en ufak bir cümle dahi göremedim.
Başka bir yanıtsa Bush ve Boyce tarafından verilmişti fakat bunu derhal geri çevirdik, çünkü kimse Haiti'nin, Nikaragua'nın, Küba'nın ya da bu listenin dünya çapındaki geri kalan uzun bölümünün, Birleşik Devletler'e ve onun uydularına veya diğer zengin ve güçlü devletlere kitlesel terörist saldırı düzenlemeye hakkı olmadığını düşünüyordu.
Vatikan da dahil birçok kaynaktan gelen daha makul bir yanıt, değerli Anglo-Amerikan askeri tarihçisi Michael Howard tarafından geçen ekimde kaleme alındı. Aslında, önde gelen bir dergi olan Foreign Affairs'ın son sayısında (Ocak-Şubat 2002) basıldı. Şimdi Howard, yüksek prestijinin yanında bütün uygun referanslara da sahip; Britanya İmparatorluğu'nun büyük bir hayranı, hatta daha abartılı haliyle onun, küresel hâkimiyetteki varisi, bu yüzden ahlaki görecelik ve benzeri suçlarla itham edile-
mez.
Howard, 11 Eylül'e gönderme yaparak, suikast timine karşı düzenlenecek bir polis operasyonu önermişti. Tim üyelerinin yakalanıp adilce yargılanabilecekleri ve suçlu bulunmaları halinde uygun bir cezaya çarptırılabilecekleri uluslararası bir mahkemeye çıkarılmasını önermişti. Bu tasarlanmış bir şey değildi ama bana oldukça akılcı göründü. Eğer akılcıysa, çok daha kötü suçlar için de uygulanmalıydı. Örneğin, Birleşik Devletler'in Nikaragua'ya düzenlediği uluslararası terörist saldırı ya da yakınlarda ve başka herhangi bir yerde başlayıp bugüne uzanan daha kötü sal-

dırılar için. Karşıt sebepler olmasaydı bu tavsiye asla akla gelmezdi.
Demek ki dürüstlük, bir ikilemle karşılaşınca bizi terk ediyormuş. Basit cevap, kurallara uygun ikiyüzlülükte. Diğer bir seçenekse, dürüstlüğümüzle itiraf ettiğimiz ilkelere uyan Marslı dostumuz tarafından benimsenmiş olandır. Eğer

dünyanın daha kötü felaketlerden sakınılması gerekiyorsa bu, göze alması daha zor, ancak yapılması gereken bir seçimdir.
62